

TKKR.

OVER
EIGENTIJDS
NOABERSCHAP

Zomer 2023 • Tweede jaargang, nummer 2

WAARDE € 6,95

DHLOMO Thoes in Twente

ELKE DAG
TKKR.NL

KOEN LEMMINK:
ALLES METEN IS
NOG GEEN WETEN

LEEF TWENTE:
SNEAK PREVIEW
WONINGAANBOD

'HARMONIE'
PUBLEK DOET MEE
IN WILMINKTHEATER

A MEDITERRANEAN
VOYAGE

KLASSIEKE MUZIEK TWENTE

STIFT FESSTIVAL

2017

STIFT
MUSIC
FESTIVAL
.NL

Inhoud



8-19

© Erik Franssen

THEATER

Theaterspektakel Dhlomo trapt af

De reeks voorstellingen over het ontroerende én inspirerende levensverhaal van Darius Dhlomo begint op 21 juni in Almelo.

Colofon

Onder redactie van St. De Welle

Aan dit nummer werkten mee

Ko van den Bosch, Evelien ter Ellen, Wim Hullegie, Ilona Kevelham, Ayfer Koç, Heleen Lansink, Eddy van der Ley, Ben Siemerink, Simone Tiehatten, Harriët Tomassen, Ellen Wigger.

Tips voor de redactie?

redactie@tkkr.nl

Vormgeving Bureau Gigengack

Druk BDU, Barneveld

Benieuwd naar onze advertentiemogelijkheden, online en print?

verkoop@tkkr.nl

TKKR. magazine is een uitgave van Stichting De Welle, KVK 80157726

Contact info@tkkr.nl

TKKR online www.tkkkr.nl

WETENSCHAP

Koen Lemmink

Waar wringt de schoen in het huidige debat bij de inzet van wetenschappelijke data? Gebruiken beleids-makers en politici de onderzoeksresultaten eenzijdig? Prof. Dr. Koen Lemmink over waarom alles meten nog geen weten is.



22

MAKELAAR AAN HET WOORD

Fris tegengeluid

Makelaar Henri Nieuwenhuis over Leef Twente dat o.a. online sneak previews van de Twentse woningmarkt biedt en sinds kort samenwerkt met TKKR.



39



47

LIFESTYLE

De vrouwelijke rondingen

Jouw body-positivity wordt niet bepaald door jouw kledingmaat. Wees er trots op en laat zien hoe prachtig je bent met deze tips.



36

SPORT

De mooiste club

De mooiste bloemen bloeien aan de rand van het ravijn zegt men. Om de mooiste te zijn moet je weten wat vallen is. En je moet weer kunnen opstaan.



THEATER

Buitentheater

King's Men komt deze zomer met alweer de vierde bijzondere bewerking van een Shakespeare-klassieker: King Lear.

Duurzaam wonen zonder aardgas



Met een TEC
warmtepomp



TEC
WARMTEPOMPEN

Anders is ook normaal



Polarisatie is een verdienmodel. We leven in een tijd waarin onze verschillen worden uitgelicht en onze overeenkomsten worden genegeerd. Verzoening verkoopt niet. Twente kent een overschot aan vertrekkende, hoogopgeleide jongeren. Twentse bestuurders worstelen met de vraag of factoren zoals een gebrekkig OV en een weinig avontuurlijk nachtleven hiervan de oorzaak zijn of dat de kern van het probleem dieper zit, geworteld in de cultuur van Twente. Is Twente anno 2023 zo conservatief dat het geen ruimte laat voor andersdenkenden? Het is in ieder geval niet altijd zo geweest...

Kijk naar Darius Dhlomo, die eind jaren vijftig het Apartheidsregime in Zuid-Afrika de rug toekeerde en neerstreek in Almelo. Hier veroverde hij, als zwarte jongeman, de harten van Tukkers. Hij voelde zich thuis in Twente en bleef er vijftig jaar wonen. Hij was anders. En iedereen vond dat doodnormaal.

Dhlomo swingde op en naast het veld. Een multitalent. Hij was voetballer, jazzmuzikant, bokser en politiek activist. Zette zich in voor gelijke kansen voor iedereen. Jong of oud, zwart of wit, arm of rijk.

De levensopvatting van Darius Dhlomo rijmt met de missie van TKKR. Wij gaan niet mee met de 'waan van de dag', maar nemen afstand en duiden belangwekkend nieuws. We bedrijven een bedachtzame vorm van journalistiek, overeenkomstig met de volksaard van de Tukker.

Deze editie van TKKR magazine reflecteert dit. We nemen uitgebreid de tijd voor het verhaal van Darius Dhlomo. In de serie Geloof, Hoop en Wetenschap spreken we met Prof. Dr. Koen Lemmink, hoofd van de afdeling Bewegingswetenschappen van het Universitair Medisch Centrum Groningen, en hebben we het onder meer over het dichten van de gezondheidskloof. Onze vaste columniste, Heleen Lansink, heeft het over de oale grond in St. Isidorushoeve waar ze zich als Drentse thuis voelt. TKKR biedt een podium aan dit soort verbindende verhalen. Wij streven verzoening na.

Maakt dat ons anders dan andere media?
Misschien wel.
Maar toch zijn we hartstikke normaal.

Namens Team TKKR,
Tom Luttkhuis



Word abonnee!

En ontvang TKKR magazine
4 x per jaar thuis op de mat.

Ga naar de website:
TKKR.nl

De 19de editie van het Stiffestival staat in het teken van een reis rond de Middellandse Zee. Van 19 tot en met 27 augustus biedt het negendaagse klassieke muziekfestival ruim 30 concerten op bijzondere locaties in Twente. Met *A Mediterranean Voyage* wordt de bezoeker meegenomen langs een rijke geschiedenis en vele muziekklinken, van Cádiz tot Caïro en van Turkije tot Sicilië. Artistiek leider Daniël Rowland: 'Nog nooit in de geschiedenis van het Stiffestival hebben we zo'n aansprekend en divers programma gepresenteerd, toegankelijk én vernieuwend, doorspekt met invloeden uit andere culturen.'

Van 19 t/m 27 augustus op bijzondere locaties in Twente

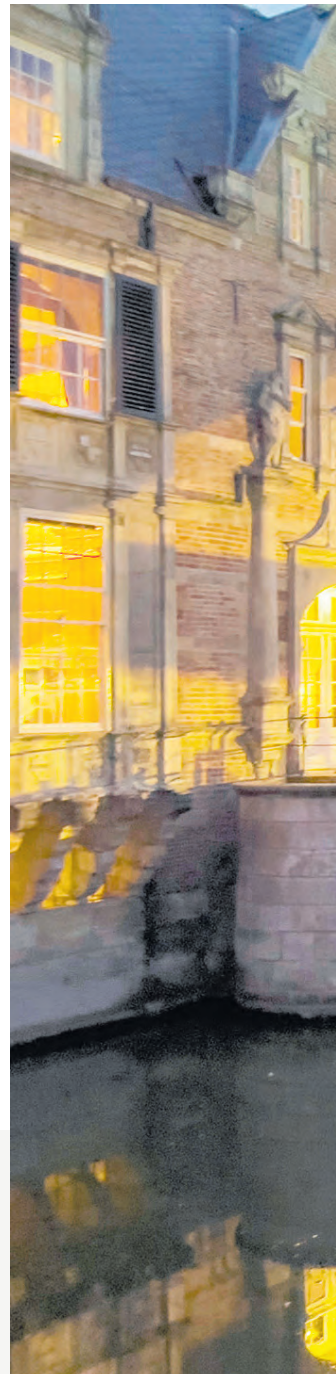
Stiffestival in Mediterrane sferen

Daniël Rowland stelde een spannend en divers programma samen vol concerten waarin ruim 45 internationale musici in afwisselende samenstellingen spelen. Het negendaagse festival verbindt traditie met innovatie en jonge talenten met topmusici. Bij deze editie zijn ook twee festivaldramaturgen betrokken, schrijver en verhalenverteller Abdelkader Benali en de in Hengelo geboren en getogen schrijfster en arabist Meltem Halaceli. Zij zullen het thema vanuit andere invalshoeken kleur en een stem geven.



Daniël Rowland: 'Toegankelijk en vernieuwend programma'.

Locaties zoals Kasteel Twickel vormen het decor van het negendaagse Stiffestival. Foto: Serban Mestecaneanu



BIJZONDERE LOCATIES

De concerten vinden plaats op bijzondere locaties in Twente. Van fietsconcert tot familievoorstelling en van Chopin concert (*A Winter in Majorca*) tot een spannende *Unbound* in de grote Kerk in Enschede, waar de Cyriotische kunstenaar Christos Constantinou (o.a. van PlanetArt en Gogbot) de realtime surroundprojectie verzorgt. Daarnaast reizen vele internationale musici van wereldniveau naar het Twentse landschap. Opvallende namen zijn de Iraanse zanger Mohammad Motamedi, de van oorsprong Egyptische ud-virtuoos Joseph Tawadros, de Nederlandse jazzpianist en kenner van de muziek uit het Midden-Oosten Rembrandt Frerichs, de sopraan Luciana



Mancini en de Iraans-Nederlandse componiste Aftab Darvishi. Zij schreef een nieuw werk in opdracht van Stiffestival.

MUZIKALE BELEVING

Het Stiffestival biedt een muzikale beleving in het Twentse landschap van internationale topkwaliteit. Het programma combineert kamermuziek met andere cultuurvormen zoals zang, literatuur en kunst. Historische kerken en landgoederen in het prachtige Twente vormen het decor van dit jaarlijks negendaagse festival

in augustus. Het Stift met de eeuwenoude Stiftskerk in Weerselo vormt het hart van het festival, naast bijzondere locaties zoals Kasteel Twickel, de Enschedese synagoge of landgoed Singraven. Het Stiffestival is een beeldbepalend evenement in de provincie Overijssel. Uit onderzoek van I&O Research bleek het festival door bezoekers als het meest populaire evenement van Overijssel te worden gewaardeerd. ■

Kijk op www.stiffmusicfestival.nl voor het programma.



Ik voel me *thuis*



'Met z'n allen voor een project gaan dat boven jezelf uitstijgt', zei ze toen ik haar vroeg waarom ze hier was. Het intrigeerde mij toen 150 vrijwilligers zich aanmeldden voor het theaterstuk DHLOMO, om later dagenlang te helpen bij het maken van honderden kostuums, een podium en decorstukken in elkaar te timmeren en te schilderden en bij nog veel meer klussen een handje te helpen. Daarom wilde ik ze zien, spreken en de sfeer proeven op de plek waar het allemaal gebeurde; in een grote bedrijfshal ergens op een bedrijventerrein in Almelo.

Direct toen ik de ruimte binnenstapte hoorde ik ratelende naaimachines, giechelende dames, het getimmer van een hamer en bellende mensen. En ik zag mensen geconcentreerd aan het werk achter hun laptop. Later mocht ik een kijkje nemen in de grote hal waar de acteurs aan het repeteren waren. Hier werd hard gewerkt in een aangename sfeer.

Op deze middag sprak ik meerdere vrijwilligers over hun motivatie om aan dit project te werken. Zomaar een greep uit de spontane reacties, die ik kreeg: fijne sfeer, alle ruimte krijgen van de leiding, mooie dingen maken, de contacten met anderen en samenwerken, thuis voelen, dat je er mag zijn, energie krijgen, jezelf even vergeten.

Deze werkplek haalt je uit je eigen vertrouwde bubbel, je ontmoet anderen en je werkt samen aan iets groots. 'Kom d'r bie' en 'ie heurt d'r bie', zoals dat men in het Twents zou zeggen.

Inclusie is hier. Niet door erover te praten maar door het gewoon te doen! Een plek waar je niet tegenover elkaar staat, maar naast elkaar. Een plek waar elk talent telt en niet de verschillen overheersen, maar het gezamenlijke: werken aan een mooi verhaal.

Laat dit nu precies zijn waar het verhaal van de Zuid-Afrikaan Darius DhloMO over gaat. DhloMO was één van de eerste

zwarte profvoetballers in Nederland die bij Heracles in Almelo kwam spelen, zijn dromen najaagde en zich ontwikkelde tot de veelzijdige man die hij uiteindelijk is geworden. Dit kon alleen omdat hij zich thuis voelde, zich welkom voelde in Twente. Dit verhaal mag verteld worden en een inspiratie zijn voor veel mensen.

Wat begon als een initiatief vanuit de samenleving is uitgegroeid tot een groots muziektheaterspektakel en de beweging GelijkSpel. Een initiatief waar alles samen komt en iedereen er mag zijn, of je nu uit Amsterdam of Almelo komt, arm bent of rijk, vrijwilliger of professional, Armeniër of Tukker, zwart of wit, praktisch- of theoretisch opgeleid (gebruik liever niet laag- of hoogopgeleid) bent. Maar ook waar sport, cultuur, onderwijs en overheid samen werken aan een inclusieve samenleving.

'Ik voel me gezien en gehoord'. 'Ik mag er zijn'. 'Ik voel me thuis'. Zomaar wat reacties, die ik die middag op de werkvloer opving. Laat dat nu precies zijn wat Darius DhloMO zei toen hij besloot niet terug te keren naar zijn geboorteland Zuid-Afrika, omdat Twente zijn 'THOES' was geworden.

Laat je inspireren door dit prachtige verhaal, dat van 21 juni t/m 2 juli te beleven is in het stadion van Heracles in Almelo.

Ayfer Koç
Voorzitter Stichting GelijkSpel

Woordje van de voorzitter



*Zeer gewaarde
Dhlomo-supporter,*

Het IS MIJ, ALS UITERST BEKWAAM VOORZITTER VAN SC HERACLES, een eer en genoeg en u welkom te heten in Erve Asito. Alwaar u de theatrale lofzang op Darius Dhlomo zult ondergaan.

Het zou ongepast zijn om mijzelf te veel veren in de spreekwoordelijke reet te steken, maar zonder mij had dit alles nooit plaatsgevonden. Uiteraard hebben de werklieden van regie, productie, decor, kostuums, muziek, ensemble en cast ook hun uiterste best gedaan om het verhaal dat u straks mag aanschouwen, het bekijken waard te maken, maar we weten allemaal dat u verveeld voor de tv had gezeten als ik, in de rol van fantastisch voorzitter van SC Heracles, niet had gezorgd dat Darius Dhlomo destijds naar Almelo was gekomen.

Darius, de bokser, Jazz-zanger, activist en topvoetballer. Darius die in het Twentse land zijn liefde en 'thoes' vond. Darius die ook in de gemeentepolitiek van waarde was. Darius, die zich

vriend mocht noemen van niemand minder dan Nelson Mandela. Wat moet het heerlijk geweest zijn voor die jongen dat ik, als excellent voorzitter van SC Heracles, bereid was de moeite te nemen om hem hier in Almelo te laten gloreren.

En natuurlijk deed ik dat niet in mijn eentje, maar dat terzijde, dat doet er niet toe, dat mag u vergeten. Darius en ikzelf, twee grootheden die elkaar vonden. Ik hoor u denken, maar u vond Darius toch? En daar moet ik u gelijk in geven.

Zeer gewaardeerde Dhlomo-supporter. We hebben een fantastisch seizoen achter de rug. En ik ben zeer verheugd dat we het samen op deze manier af mogen sluiten.

Hoera, hoera, hoera, hup met ons, boemtralala!

Ik wens u een uitermate fijne voorstelling. En ik hoop van harte dat deze voorstelling, ondanks dat dit alles vooral te danken is aan de tomeloze inzet van uw meer dan bekwame voorzitter, na vandaag een beetje van ons allemaal zal zijn.

Met zeer vriendelijke groet,

Uw Voorzitter



Tien dagen lang in juni is het stadion van Heracles het bijzondere toneel waarop ogenschijnlijke tegengestelde werelden samenkomen. Voetbal en theater. Twente en Zuid-Afrika. Almelo en Amsterdam. Professionele acteurs en amateurs. Ze ontmoeten elkaar in het thuishonk van Heracles voor DHLOMO, het meest inclusieve locatietheaterspektakel van Twente en omstreken.

FOTO ERIK FRANSSSEN

Muziektheater XXL over de legendarische voetballer, bokser, muzikant en politicus Darius Dhlomo die in 1958 uit het door Apartheid verscheurde Zuid-Afrika vertrok en in Twente zijn thoes vond. Cabaretière en geboren Tukker Nathalie Baartman en de in Suriname geboren Amsterdammer en acteur Daniël Kolf barsten van het enthousiasme over deze unieke voorstelling op het veld van Heracles.

Wat was Dhlomo voor een man?

DANIËL: 'Darius Dhlomo was een hele positieve man. De overgang van Zuid-

Afrika naar Almelo was groot. Het was een echte cultuurschok voor hem. We zijn nu misschien vergeten hoe het er in Zuid-Afrika tijdens de apartheid dagelijks aan toe ging, maar in Twente kon hij als zwarte voetballer ineens tegen witte mensen voetballen. Zich in dezelfde ruimte omkleden. Dat kon in Zuid-Afrika niet. Toen hij in Almelo aan kwam werd zijn koffer aangenomen door het witte bestuur. Dat was heel raar voor hem. Sinds wanneer dragen witte mensen koffers? Maar in Twente kwam hij in een echte community terecht. En al snel voelde hij zich thuis.

NATHALIE: 'De verschillen waren groot natuurlijk, maar Twente is warm. Mensen zien elkaar. De lijntjes zijn

kort. Dat is een prettige manier van met elkaar omgaan. Hij werd opgenomen met behoud van wie hij was. Hij was een Tukker, maar hij bleef ook Zuid-Afrikaans en hoefde niet te verloochenen wie hij was.'

Nathalie, jij speelt samen met Madeliefje Koops het duo Borg en Burger, wat vinden zij van Dhlomo?

NATHALIE: 'Burg en Borger vertolken in het muziektheaterspektakel de Twentse stem. Ze vinden het soms een beetje gekkig, maar tegelijkertijd laten ze zich volledig meeslepen door het prachtige levensverhaal van Dhlomo en door de dans en de uitbundige muziek. Zij brengen nuchterheid, droge humor en relativering. Ik speel dat graag; een soort

Nathalie Baartman en Daniël Kolf over theaterspektakel in stadion Heracles

‘In Twente voelde Dhlomo zich thuis’

komische beschouwer aan de zijlijn. Dat is in feite ook de basis van cabaret.’

SURINAMER IN ALMELO

De voorstelling gaat over je thuis voelen.

Voel jij je al een beetje thuis in Almelo Daniël?

DANIËL: ‘Ik ben acht jaar geleden vanuit Suriname naar Amsterdam gekomen. Almelo is voor mij echt een hele andere wereld. Een stad die voelt als een ander land. Het is mooi om mee te maken hoe voor deze voorstelling allerlei werelden samenkomen. Ik voel me zeer goed ontvangen. Het is een echte community. Ik vind het noaberschap ook echt mooi. Dat is zoiets als ‘behandel je buurman zoals je zelf behandeld wil worden’. Hoe mooi is dat. Darius was een Zuid-Afrikaan die in Almelo terecht kwam. Ik ben een Surinamer die in Amsterdam terecht kwam en nu in Almelo is. Net als Dhlomo voel ik me thuis in Almelo.’

NATHALIE: ‘Je thuis willen voelen is een universeel verhaal waar je ook vandaan komt. Iedereen wil zich geborgen weten, ergens bij horen. Elk jaar ga ik naar het Afrika-festival in Hertme waar zwarte mensen en witte mensen samen dansen op steengoede muziek. Samen. Ik word daar zo door geraakt. Zie je wel dat we samen kunnen gaan. Waarom doen we altijd zo moeilijk? Die sfeer voel ik ook in DHLOMO. In deze voorstelling komen ook allerlei werelden samen

die ver van elkaar af staan. Zwart en wit. Zuid-Afrika en Twente. Voetbal en theater. De kleurrijkheid van Zuid-Afrika en de nuchterheid en aardsheid van de Tukkers.’

DANIËL: ‘Daarom ben ik zo blij dat er eindelijk ruimte is voor dit soort voorstellingen. Over de connectie tussen zwarte en witte mensen. Dat we niet schrikken van elkaars gedrag. Dat we allemaal anders zijn, is wat ons hetzelfde maakt. We moeten elkaars cultuur leren kennen. En dat kan met een voorstelling zoals deze.’

THEATER TEN TOP

Waarom is dit een voorstelling voor alle Tukkers?

NATHALIE: ‘Het is theater ten top. Groots. Een overweldigende ervaring met veel kleuren, muziek en humor. Een beleving waar je je in onder kunt dompelen. Ga vooral niet met je hoofd kijken maar ga voelen, horen, zien! Het is een genot voor de zintuigen. Je zou alleen al komen voor de hilarische schwalbe training. En de speech van de voorzitter van Heracles. Voor de nostalgie: Het verhaal speelt af in Twente in de jaren '60. De voorstelling zit vol Twentse taalgrappen. En het is een mooi verhaal dat echt raakt. Darius heeft gevoetbald. Muziek gemaakt. In de gemeenteraad gezeten. Hij is een Twentse held, misschien niet

zo bekend, maar hij heeft veel gegeven aan Twente.’

NELSON MANDELA

DANIËL: ‘Darius heeft ook verandering willen brengen. In Zuid-Afrika bokste hij tegen Nelson Mandela, die ook in de voorstelling zit. Nelson streed in Zuid-Afrika, maar Dhlomo deed dat op zijn manier hier. Hij heeft ervoor gezorgd dat mensen zoals ik ons staande kunnen houden in deze maatschappij. Ik vind het een eer dat ik hem mag spelen en ben dankbaar dat ik zijn mooie verhaal kan vertellen. Hij is een held, een legende. Het is belangrijk dat de jeugd helden heeft om tegen op te kijken. Darius kon overleven door zijn talent. Die gaf hem een positieve ervaring in het leven. Hij heeft dat ingezet om het iets makkelijker te maken voor de generatie na hem. Die ervaring deel ik met hem. Met mijn talent kan ik iets bereiken net als hij. En dat wil ik gebruiken om mogelijkheden voor de kunsten voor jongeren in Suriname te creëren. Darius heeft door zijn talent iets van zichzelf gemaakt in een land waar hij de taal niet eens sprak.’

Spreek je zelf al een beetje Twents?

DANIEL (lachend): O, ik vind het zo'n supermooie taal. Het heeft pit. Ik moet elke keer lachen. Het klinkt zo lekker. Mijn favoriete woorden zijn Pleert oe daal en kom es kiek'n. Komen jullie allemaal kiek'n? ■

‘Thoes’ staat niet altijd vast



Ooit begon ik deze reeks columns in TKKR met de titel ‘Drentse deerne in Twente’. Het past bij het thema van deze editie, die volop in het teken staat van de voetballer, bokser, muzikant en anti-apartheidsactivist Dhlomo. Binnenkort ga ik samen met mijn man ook naar de voorstelling DHLOMO in het stadion van Heracles. Ik voel veel herkenning in een stukje dat ik gelezen heb over Dhlomo. Het verlangen om terug te willen keren naar zijn geboorteland Zuid-Afrika. Door de omstandigheden in Zuid-Afrika kon hij lange tijd niet terug en eenmaal daar wilde hij niet anders dan terug naar huis in Twente, terug naar thoes.

Teen aantal weken terug kreeg ik ook nog een keer de vraag hoe het mij nou beviel in Twente. Voor veel mensen hier uit de regio ben ik toch de deerne van Rogier uit de grote stad. Ik heb voor mijn studie en mijn eerste baan 10 jaar in Zwolle gewoond en dat mag je best een grote stad noemen. Daarvoor ben ik opgegroeid in Emmen, Drenthe. Best bijzonder dat ik na 16 jaar woonachtig te zijn in St. Isidorushoeve nog steeds de vraag krijg hoe het me hier bevalt. Ben ik dan nog steeds een nieuwkomer?

Ik voel me thuis hier in Twente, St. Isidorushoeve, op onze boerderij. Mijn verlangen om terug te gaan naar Zwolle of Drenthe is er nooit geweest. Des te meer merk ik dat onze boerderij wel een thuis voor mij is. Door de onzekerheid in de landbouw liggen bij ons alle opties op de keukentafel. We bespreken alle scenario's: doorgaan, stoppen, verplaatsen, verhuizen. De onzekerheid is groot. Ik ben blij dat ik samen met mijn man hier open over kan spreken. Wij hebben onze koers bepaald, maar is dit wel de juiste plek voor onze koers richting de toekomst? Eerder dacht ik altijd dat waar mijn geliefden zijn, daar ook

mijn thuis is. Maar ja, een deel van mijn geliefden zijn ver van mij vandaan gaan wonen, daar heb ik geen invloed op. En voor een deel is dat ook zeker zo, maar steeds vaker komt ik erachter dat waar wij nu wonen ook echt bijdraagt aan het gevoel van thuis zijn. Dit is oale grond en ik voel me thuis op disse oale grond. Als we bijvoorbeeld de optie bespreken om te stoppen met de boerderij en ‘gewoon’ in het dorp gaan wonen, merk ik dat ik daar moeite mee heb. Anders wordt dit gevoel als we praten over onze oude dag. Zeker als een van onze kinderen blijft hangen of terugkomt op deze plek. Dan maken wij graag ruimte voor de volgende generatie. Van die ruimte hebben wij ook genoten. Dus ‘thoes’ zijn staat niet altijd vast, het is een bewegende locatie. Onderhevig aan meerdere factoren waar je niet altijd invloed op kunt hebben. Waar ben jij eigenlijk thuis?

Heleen Lansink is melkveehoudster en agro influencer

Meet the CAST

(en hun favoriete zin uit het script)



Daniël Kolf

SPEELT **DARIUS DHLOMO**, VOETBALLER, BOKSER, MUZIKANT EN POLITIEK ACTIVIST

'Voetballen voor zwart en wit, boksen voor zwart en wit!'



Uriah Havertong

SPEELT **STEVE - DE ZWARTE METEOR - MOKONE**, OP WIENS VOORDRACHT DARIUS NAAR ALMELO KWAM

'Zet Darius Dhlomo op 't middenveld en ik tik zijn panklare Aviko-voorzetten er met mijn ogen dicht in.'



Leovegildo Viera

SPEELT **NELSON MANDELA**, MET WIE DARIUS BOKSTE

'Elke bokser heeft een plan, voordat ie in de ring stapt.'



Tessa de Lange

SPEELT **GEESJE**, DE GROTE LIEFDE VAN DARIUS

*'Zeg me dat er meer is, ik wil gaan zwerven.
Dat maakt het leven het sterven waard.'*



Karlijn Koel

SPEELT **TANTE KEE**, WAAR DARIUS LOGEERDE TOEN
HIJ AANKWAM IN ALMELO

'The krentewegge has entered the building!'



Korneel Evers

SPEELT DE **VADER VAN GEESJE**, EN OOK
DE **VOORZITTER VAN HERACLES**

*'Het is een prima middenvelder,
maar van de verkeerde club.'*



Toos Ligtenberg

SPEELT DE MOEDER VAN GEESJE

'Wie komt hier vot en da's good umdat 't thoes is!'

Madelief Koops

SPEELT **BURG**, – SIDEKICK, ONDERTITELAAR,
DE HELFT VAN BORGER

*'Dit is wél Almelo, maar
we zijn hier niét achterlijk.'*



Nathalie Baartman

SPEELT **BORGER**, – GEVRAAGD EN ONGEVRAAGD
COMMENTATOR, DE HELFT VAN BURG

*'Meestal ga ik al een half uur van tevoren
achter een boom staan.'*



Een kleurrijk leven



Het eerste elftal van Heracles in het seizoen 1960-1961. Staand v.l.n.r. Joop den Dekker (reservedoelman), Roel Greving, Gerrit Pesman, trainer Mike Keeping, Harry Tusveld, Jaap van Veen, Dick Reekers, Herman Vrielink, Johan Scholten (reserve). Knielend v.l.n.r. Hennie van Nee, Jan Kers, Jan van de Wint, Darius Dhlomo en Joop Schuman.



In december 1965 maakt Darius Dhlomo als 'Zwarte Klaas', met in zijn kielzog twee wit geschminkte Pieten, zijn opwachting in een clubhuis in Hengelo. Een ludieke actie met een serieuze ondertoon. Als eerste zwarte Sinterklaas in Nederland wil hij het racistische karakter van het Sinterklaasfeest aan de kaak stellen.

tussen zwart en wit



Op 30 september 1965 stapte Darius Dhlomo in het huwelijksbootje met Gerry de Vries, die haar meisjesdroom – trouwen met een zwarte prins – ziet uitkomen. Een foto van het bruidspaar siert onder meer de eerste sportpagina van De Telegraaf.



Als Darius Dhlomo in 1992 eindelijk voor het eerst terug kan naar zijn geboorteland Zuid-Afrika, is er ook een ontmoeting met een oude bekende: Nelson Mandela. Voordat Darius in 1958 naar Nederland vertrok, hebben ze tegen elkaar gebokst. En vanuit Nederland heeft Darius altijd de strijd tegen Apartheid ondersteund.

Het levensverhaal van Darius Dhlomo, zoals dat is opgetekend in het boek **DHLOMO Een kleurrijk leven tussen zwart en wit**, ligt ten grondslag aan het muziektheaterspektakel **DHLOMO**. Het boek is uitgebracht door Waanders Uitgevers, 176 pagina's, ca. 50 illustraties, ISBN 9789462624153, € 22,50. www.waanders.nl

Er blijven nog genoeg andere grappen over

DARIUS DHLOMO, UNIEK SPORTMAN, BIJZONDER MENS, WORDT GEËERD MET EEN THEATERSPEKTAKEL IN ERVE ASITO. BIJ EEN EERBEToon IN HET STADION HOORT EEN GROOTSE VOORSTELLING. DHLOMO WORDT GEMAAKT DOOR EEN VOOR EEN GROOT PUBLIEK. HET WORDT EEN BUITELEND ABSURD-KOMISCH MUZIEKTHEATERSPEKTAKEL.

MET STEVE-DE ZWARTE METEOR-MOKONE KWAM DARIUS DHLOMO UIT DURBAN, ZUID-AFRIKA, UITGEREKEND TERECHT IN ALMELO. Darius is zijn leven lang in Twente blijven wonen. Hij sloot de Almeloërs in zijn hart en de Almeloërs deden dat met Darius. Twente werd zijn thoes'.

De zwarte inwoners van Zuid-Afrika gingen in die tijd gebukt onder het Apartheidsregime, gebaseerd op de strikte scheiding tussen zwarte en witte mensen. Ook Darius had te maken met dit extreme racisme.

Met DHLOMO kunnen we niet om dat thema heen. Ook in Nederland wordt soms scheef aangekeken tegen

buitenlanders en mensen van kleur. Nederlanders, het zijn net mensen, hebben hun vooroordelen snel klaar. Toch is de voorstelling vooral een feest voor deze bijzondere man en Tukker. Zijn humor, levenslust en openheid vormden de open hand ter begroeting van de Tukkers en die open hand werd een hartelijke omhelzing. We maken met DHLOMO een hartverwarmend verhaal over Noaberschap.

'Nederlanders, het zijn net mensen, hebben hun vooroordelen snel klaar.'

Hoe maak je een vrolijke feestvoorstelling zonder de

lastige vragen uit de weg te gaan? Het antwoord is eenvoudig. Met dezelfde kwaliteiten die Darius DhloMO gebruikte: humor, een bulderlach, met muziek, met stand-up comedy en het gesprek. Met meer dan 70 spelers, een achtkoppige liveband, grotendeels afkomstig uit de streek, die samen het ongelooflijke, ontroerende en grappige verhaal vertellen van Darius DhloMO.

HET GROTE CADEAU VOOR MIJ IS DE SAMENWERKING MET acteurs Daniël Kolf (DhloMO), Uriah Havertong (Mokone), Leovegildo Vieira (Mandela) en Wensley Piqué (Shaka Zulu). Natuurlijk heb ik ook uitglijders gemaakt met 'onschuldige' grappen, maar het mooie is dat deze mannen dat bespreekbaar maken.

Door er samen over te praten begrijp je dat grappen soms argeloos gebracht, bij de ander of toehoorder pijnlijk kunnen zijn. Daniël, Uriah, Leovegildo en Wensley, hebben hun focus op de intentie van degene die het zegt en leggen uit waar de pijn zit. Wat het opleverde was meer inzicht in mijn eigen woorden en handelingen. En dat kan nooit kwaad, lijkt me. Zeker in deze tijden. Er blijven nog genoeg andere grappen over.

Ko van den Bosch

*Regisseur
DHLOMO*



*Ko van den Bosch.
Foto: Erik Franssen*

Onmeunig *trots.* En *thoes.*



Heel veel tijd om achterover te leunen was er niet de afgelopen weken, maar tijdens de autoritjes naar huis bekwam mij iedere avond hetzelfde gevoel: wat ben ik trots en dankbaar. Het is hard werken, dat mag je best weten. Met onder andere meer dan 200 enthousiaste vrijwilligers, de cast en crew voor en achter de schermen, betrokken bedrijven uit de regio en de samenwerking met maatschappelijke partners, is werkelijk iedere minuut van de dag gevuld. Maar het benadrukt ook elke seconde waarom we dit doen. Met de mensen van toen én nu vertellen we Darius' verhaal, schrijven we nieuwe geschiedenis en daarmee bouwen we samen aan een toekomst.

Als tweede zwarte voetballer in de Nederlandse competitie speelde Darius DhloMO vanaf 1958 bewust en onbewust een verbindende rol in meer acceptatie voor mensen van kleur in Twente. Zijn zachte – en soms ook harde – activisme ging altijd gepaard met een open blik en een uitgestoken hand. Omdat hij zo was en omdat de Tukker hem zag, hem hoorde van hem leerde en omarmde. Zij maakten dat hij zich thuis voelde.

Als cultuurstichting werken we aan een Nederland waar iedereen zich thuis mag voelen. We maken theater, muziek, tv-programma's en community art producties voor kinderen, jongeren en volwassenen. Op deze manier brengen we gesprekken op gang en leefwerelden bij elkaar. We dagen mensen uit om na te denken over samen toen, samen nu en samen morgen. Of zoals regisseur Ko van den Bosch zo mooi zegt: "De verbeelding van vandaag, is de realiteit van morgen."

In de afgelopen maanden had ik niet durven dromen dat we met DHLOMO zoveel mensen bij elkaar zouden brengen. Op het veld én op de tribune. Zoveel mensen, zoveel achtergronden, zoveel meningen, maar allen verbonden door één nieuwe herinnering: DHLOMO.

Als je niet al verliefd was op Twente en haar vermogen om dit voor elkaar te krijgen, dan ben je het vanaf nu. Ik wel in ieder geval. Ik voel me hier thoes en onmeunig trots.

Ilona Kevelham

*Producent
GelijkSpel*

GELIJKSPEL

TKKR thuis?

Voor € 15,- ontvangt u TKKR magazine vier keer per jaar thuis bij u op de deurmat.

Word abonnee en lees pakkende verhalen over verleden, heden en toekomst van Twente.



Scan de QR-code en word abonnee!



TKKR. Thuis in Twente

HARMONIE *een unieke interactieve theaterervaring in het Wilminktheater*

Het Wilminktheater in Enschede biedt het publiek deze zomer met *Harmonie* een unieke interactieve theaterervaring. Het muziektheaterstuk, dat op tragikomische wijze het wel een wee laat zien van een harmonieorkest, wordt tussen vrijdag 30 juni en zaterdag 22 juli twaalf keer opgevoerd. De hoofdrollen zijn voor onder anderen John Buijsman en Remko Vrijdag, die voor de rol van Menno zijn blaasinstrument weer uit het stof moet halen. 'Het wordt heel erg leuk én ontroerend door de prachtige muziek.'

Wat *Harmonie* anders maakt dan andere muziektheaterstukken? Volgens scriptschrijver en regisseur Jasper Verheugd, bekend van succesvolle producties als *Scrooge*, *STORK!* en *Het Verzet Kraakt*, ligt dat vooral aan het feit dat bezoekers vanaf het moment dat ze een kaartje hebben gekocht al onderdeel zijn van het verhaal. 'Ze krijgen via de e-mail een video toegestuurd waarin wordt verteld dat ze aanwezig zijn op het afscheidsconcert van dirigent Herbert, gespeeld door John Buijsman', zo legt hij uit. 'Cadeautip: een kamerplant...'

Publiek zingt mee

Voordat de gordijnen opengaan voor de daadwerkelijke voorstelling, worden bezoekers in het donker door het theaterpand geleid en krijgen ze zo een uniek kijkje achter de schermen. Onderweg gebeurt er ook nog eens van alles. Jasper: 'Ik ben er een voorstander van om niet alleen de theaterzaal als locatie te gebruiken, maar grote delen van het gebouw. Je creëert dan veel meer mogelijkheden.' Acteur Stijn Westenend, die Lesley speelt, is het met de regisseur eens. 'Dat interactieve maakt een productie als deze echt uniek. Het publiek zingt ook mee tijdens de voorstelling en

daardoor ga je als cast steeds meer met hen samenwerken. Dat gevoel is zó te gek.'

Iedereen stuntelt

Relatieproblemen, een gestolen kas, ruzies, het kwijtraken van de repetitieruimte. *Harmonie* laat op komische en tragische wijze het wel een wee zien van een harmonieorkest. Maar het had net zo goed een voetbalvereniging of een kantoor kunnen zijn', stelt Jasper. 'Uiteindelijk gaat het over mensen die allemaal hun eigen sores hebben. Iedereen stuntelt in het leven, en

Harmonie laat dat op een heel humoristische én ontroerende manier zien.'

Ook Finn Poncin, die al meerdere malen met Jasper Verheugd heeft samengewerkt staat te trappelen om te beginnen. 'Ik ben fan van Jasper', zegt Poncin, die in Enschede een glansrol vertolkte als Scrooge in de gelijknamige kerstproductie in het Muziekcentrum Enschede. 'Toen hij mij belde om te vertellen dat hij een muziektheaterstuk aan het maken was, heb ik direct een

trombone gekocht en ben als een gek gaan oefenen. Haha.' De muziek voor deze voorstelling is van Jan Tekstra en Fons Merkies. Jos Pijnappel is de orkestleider. Het verhaal moet volgens Poncin het belangrijkste worden. 'Je wilt dat mensen straks naar buiten komen met een gevoel van: dit moet je gezien hebben! Dat gaat zeker lukken want volgens mij zijn we iets aan het maken dat er nog niet is.' ■

Kijk voor kaartverkoop en meer informatie op www.wilminktheater.nl/harmonie.

HARMONIE: HET VERHAAL

Als dirigent Herbert na dertig jaar afscheid neemt, speelt het orkest nog steeds in de onderste regionen van de amateurs. De nieuwe dirigent Kim-Myung Lee is een ambitieuze jongen en wil dat het orkest meedoet aan een pretentieuze concours. De methode die hij hiervoor introduceert, zorgt voor hilarische taferelen. Tess, de dochter van Herbert, speelt klarinet en probeert het orkest ondanks alle tegenslagen na haar vaders vertrek bijeen te houden. Dat is een moeilijke opgave. Toch blijkt ook hier: hoe ingrijpend veranderingen ook kunnen zijn, een groep kan altijd tot onverwachte maar inspirerende daden worden bewogen.



*De cast van het doldwaze muziektheaterstuk *Harmonie* in Enschede neergestreken voor de lokale repetities. Op de voorgrond John Buijsman (met hond). Foto Tjeerd Derkink*

DE LAATSTE 25 JAAR zijn er op het terrein van wetenschapscommunicatie veel initiatieven genomen om wetenschappelijke thema's voor een breed publiek toegankelijk te maken. De wetenschap is tegen wil en dank (vooral door de invloed van social media) in een catch-22 situatie verzeild geraakt: de wetenschap, die haar bestaansrecht ontleent aan twijfel, wordt als zodanig meer en meer in twijfel getrokken. Wetenschappelijke bevindingen worden afgedaan als 'ook maar een mening'. Waar wringt de schoen in het huidige debat bij de inzet van wetenschappelijke data? Gebruiken beleidsmakers

Geloof, hoop & wetenschap

en politici de onderzoeksresultaten eenzijdig? Waar komen in de huidige maatschappij de anti-wetenschappelijke tendensen vandaan? Zijn de verspreiders van wetenschappelijke kennis zelf te

METEN, METEN, METEN maar

Na zich aanvankelijk voor zijn promotieonderzoek te hebben gericht op fitheid bij ouderen, maakte Koen Lemmink in 2000 de overstap naar de sport. Voetbal om precies te zijn. 'Ik werkte toen samen met sportfreaks, collega's die ook van de ALO kwamen en we zeiden tegen elkaar: waarom doen we eigenlijk geen onderzoek in de sport. En wordt sportonderzoek geen belangrijk domein binnen de Bewegingswetenschappen in Groningen. Bij o.a. FC Groningen en PSV kregen we toen mogelijkheden om voetbalonderzoek verder te ontwikkelen. Zo is het begonnen.' Wetenschappelijk onderzoek staat in de conservatieve voetbalwereld op dat moment nog in de kinderschoenen. 'Vergeet niet dat er in de vorige eeuw voor wedstrijdanalyse nog gewoon werd geturfd met pen en papier op de tribune.'

TEKST WIM HULLEGIE EN BEN SIEMERINK

Als Lemmink in 2005 bij PSV met onderzoek start is de technologie om data te verzamelen en te analyseren nog beperkt. 'Maar de technologie ontwikkelde zich heel snel. Trainer Guus Hiddink had op een gegeven moment zelfs de beschikking over shirtjes met op verschillende plekken een soort trilapparaatje, waarmee een coach dan op afstand een speler kon 'sturen' met prikkels. Zo van: kijk eens wat meer naar links, of draai open naar rechts. Dat systeem is nooit verder van de grond gekomen, maar er is wel mee geëxperimenteerd. Mooie tijd.

Guus Hiddink stond dus welwillend tegenover deze nieuwe ontwikkelingen in de voetballerij, maar hoe werd er over het algemeen op wetenschappers gereageerd? 'Je had toen vaak trainers die zeiden als we kwamen testen: zij zijn van de universiteit, ze gaan even wat testje

doen, ik ga naar de kantine, koffie drinken. Ja, dan gaan die spelers natuurlijk geen maximale inspanning leveren! Je kunt wel zeggen dat we die eerste jaren werden gedoopt.'

Is dat inmiddels veranderd?

'Je hebt natuurlijk de nieuwe generatie trainers, vaak denigrerend de laptopgeneratie genoemd. Een Alex Pastoor, bijvoorbeeld. Maar over het algemeen is het wel zo, dat trainers die stevig in hun schoenen staan en ervaren zijn, wel wat meer open zijn. Die durven nieuwe ontwikkelingen wel aan. Ik denk dat de opvattingen over onderzoek wel verbeteren. Je ziet bijvoorbeeld in de trainersopleidingen dit soort informatie doordruppelen. Maar er zijn ook nog heel veel coaches en clubs, die wel veel data verzamelen, maar er weinig mee doen. Data-analyses moeten worden geautomatiseerd, dus daar moet wel in worden geïnvesteerd. En coaches moeten veel beter aangeven wat ze er uit willen halen. Nu is het vaak zo dat commerciële

bedrijven rapporten aanleveren van wel 60 pagina's met allerlei details en statistieken. Dan zegt zo'n coach natuurlijk: wat moet ik hiermee?! Er zit nog een grote gap naar hoe je al die data vertaalt naar de directe trainings- of wedstrijdpraktijk.'

SYSTEEMTHEORIE

In de systeemtheorie spreekt men vaak over complexiteit: het gedrag van een voetbalelftal – een systeem – is niet puur af te leiden uit elk van de afzonderlijke componenten – de spelers – maar alleen uit het systeem als geheel. John Henry Holland maakt in zijn boek over complexiteit onderscheid tussen complexe fysische systemen en de complexe adaptieve systemen. Het voetbalspel is per definitie een complex adaptief systeem. Is de sportwetenschap niet veel te klassiek mechanistisch?

'Toen we in 2005 begonnen te meten was de vraag: je hebt dan wel die data, maar wat doe je daar dan mee? In het begin hebben we heel erg geleund

arrogant geworden? Laten ze de twijfel te weinig zien? Of misschien wel te veel? Wim Hulleger en Ben Siemerink gaan – onder de noemer *Geloof, Hoop & Wetenschap* – voor TKKR in gesprek met vooraanstaande wetenschappers uit Twente met als doel de huidige impasse te doorgronden. In de vierde aflevering: Prof. Dr. Koen Lemmink, hoofd van de afdeling Bewegingswetenschappen van het Universitair Medisch Centrum Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen. Lemmink (Oldenzaal, 1962), die op redelijk hoog amateurniveau speelde bij FC Berghuizen en Be Quick, studeerde en doceerde aan de Academie voor

Lichamelijke Opvoeding in Groningen. Ook studeerde hij Bewegingswetenschappen en trad in 1988 in dienst bij de RUG. Tot 1996 deed Lemmink (promotie) onderzoek naar fitheid van ouderen en hoe je die kunt beïnvloeden door middel van bewegen. Later ontwikkelde hij het onderzoeksdomein sport binnen de Bewegingswetenschappen en legde hij zich toe op onderzoek naar het optimaliseren van prestaties bij balteamsporten, zoals voetbal, hockey en basketbal. Hij bestudeert bijvoorbeeld de fysiologische en tactische prestaties van teamsporters door middel van testen, videoregistraties en gps-technologie.

alles meten is nog geen weten

op concepten uit de dynamische systeemtheorie, denken in termen van een complex en dynamisch systeem. Een voetbalwedstrijd beschouwen we als een systeem met de voetballers als componenten. Je hebt 2 teams van 11 spelers en een bal. Meestal is het systeem stabiel, want in 99 procent van de tijd lopen spelers alleen maar achter elkaar aan en er gebeurt niks. Het ene team probeert aan te vallen en het andere team houdt tegen. Dan moet je in dat systeem verstoringen creëren, want dan is het systeem instabiel, moet het zich aanpassen om weer tot die stabiliteit te komen. Wat zijn nu die verstoringende factoren, kun je dat meetbaar maken en waar zie je dat dan aan? Daar ben ik wel een jaar of tien druk mee geweest.'

Is het wetenschappelijk onderzoek in de sportwereld inmiddels niet doorgeslagen naar data-fetisjisme? Alles wordt gemeten en getest. Nu wordt een speler met een laptop met een heel pakket opdrachten het veld in gestuurd. Je moet eerst hier lopen en dan moet je daar lopen....

'Dat is wel heel kort door de bocht. Er is een hele ontwikkeling geweest in de afgelopen 20 jaar. Het mooie daarvan is, dat er bij professionele sporten nu een rol is gekomen voor iemand die vragen van coaches probeert te vertalen in vragen die je mogelijk vanuit de wetenschap kunt beantwoorden. Maar ook kennis die de wetenschap ontwikkelt vertaalt naar de voetbalpraktijk. Dat noemen ze dan een embedded scientist. In de praktijk

zijn dat overigens vaak veredelde data-analisten, die vaak nog niet goed worden ingezet.'

'In de voetbalwereld vinden ze wetenschap nog vaak ingewikkeld. Wat ze wel steeds meer toelaten is onderzoek naar de fysieke kant, of de blessures. De fysieke trainer monitort de belasting van spelers, laat ze elke dag vragen beantwoorden via een app om te kunnen inschatten of ze niet teveel worden belast.'

Maar ook of ze slecht geslapen hebben, een beetje koorts hebben gehad, of misschien wel ruzie hebben met hun vriendin....?

'Nou, dat zijn wel projecten waar we nu al mee bezig zijn. Dus niet alleen de fysieke factoren, maar ook de mentale factoren die een rol spelen bij prestaties. Dan gaat het bijvoorbeeld om veerkracht, resilience, zoals in de psychologie veel wordt gehanteerd. Als je vaak onder stress staat, dan kom je daar over het algemeen wel weer uit. Maar soms heb je een dip waar je niet zo goed uitkomt. Kun je dat nou aan zien komen, voorspellen, of iemand niet meer uit zo'n dip komt.'

**'JE PROBEERT
DOOR TE METEN
JUIST TE VOORKOMEN
DAT DE DRUK
TE GROOT WORDT'**

Dat gaat toch wel ver? Stel, ik ben speler van het eerste van FC Twente en ik heb ruzie met m'n vriendin, stuurt de club me dan een psycholoog op het dak?

'Nou, dat ligt toch wat genuanceerder. Op de eerste plaats: niet iedereen heeft toegang tot die informatie. Dus, je spreekt af met een club, coach en spelers: we verzamelen data en die worden op een bepaalde manier gebruikt en soms ook geanonimiseerd. Al is dat vaak ook weer niet handig, want de coach wil natuurlijk weten om welke speler het gaat. Daarom doen we dit vanuit de wetenschap wel heel zorgvuldig, uit privacy-overwegingen, maar ook omdat data gehackt kunnen worden. Maar het gaat, inderdaad, steeds verder in de voetballerij.'

GRENZEN OPZOEKEN

Betekent het meten van de mentale gesteldheid van spelers, naast de fysieke veerkracht, niet een enorme extra druk?

'Nee, je probeert door te meten juist te voorkomen dat de druk te groot wordt. Je monitort de belasting van een speler en kijkt of die belasting niet te snel oploopt. Kijk, het blijft natuurlijk zo dat je bij topsport de grens opzoekt. Dus, dat er af en toe iets misgaat is niet te voorkomen. Maar je probeert uit een zo groot mogelijke vijver de beste spelers te vissen, vaak de spelers die ook het meest belastbaar zijn.'

Volgens Koen Lemmink ligt niet alleen onderzoek naar mentale factoren



'Als je weet waar de spelers op een bepaald moment zijn op het veld door middel van positieregistratiesystemen, dan kun je ook kijken naar samenwerking tussen die spelers.'

gevoelig, maar ook onderzoek naar tactische factoren van het voetbalspel. 'Daar heb ik me veel mee beziggehouden. Dus, het meten van spelvormen in trainingen. Wat gebeurt er in de dynamiek van spelers onderling op het veld, in kleine partijtjes of in wedstrijden? Coaches zeggen dan vaak: ja, maar de tactiek van een team bepalen en monitoren is mijn taak. Voor het fysieke deel hebben we een fysieke trainer, maar als het gaat om spelsystemen, hoe spelers samenspelen, daar ben ik voor verantwoordelijk. Ik wil geen data van jou die mij iets vertellen over de tactiek of wat ik zou kunnen

doen. Dat is natuurlijk een misverstand. Dingen die wij analyseren laten we alleen zien aan de coach, kunnen zijn beslissingen ondersteunen. We registreren. Loopacties, bijvoorbeeld, maar interessanter spelpatronen of de vraag of spelers zich houden aan de opdrachten. Maar analyses van tactiek worden nog relatief weinig gebruikt in de voetbalpraktijk. Omdat je daarmee te veel komt op de autoriteit en de expertise van een coach.'

SPELEN MET TIJD EN RUIMTE

Wat je doet is dus eigenlijk spelen met tijd en ruimte. Dat vastleggen en dan kijken

hoe je kunt verbeteren?

'Als je weet waar de spelers op een bepaald moment zijn op het veld door middel van positieregistratiesystemen, dan kun je ook kijken naar samenwerking tussen die spelers. En hoe ze ten opzichte van elkaar staan. Dat vind ik zelf het meest interessant. Ik doe ook veel onderzoek naar kleine partijtjes. Hoe kun je die manipuleren, zodat je bepaalde facetten traint bv fysiek, technisch of tactisch. Vraag is natuurlijk wat helpen die data en lukt het dan ook echt om spelers daarmee beter te maken? En blessures bij spelers te voorkomen.'

Topsport is een piramide en er wordt heel veel data-analyse gedaan bij de echte top, maar de hele grote groep aan de basis die uitvalt, daar is minder aandacht voor. Bij die groep is er veel ellende, van voetballers die teleurgesteld zijn in zichzelf, veel gebleeserd zijn door de hoge belasting of ouders die teleurgesteld zijn.

‘Ja, er is veel ellende. Internationale topcoaches zeggen vaak: een van de belangrijkste prestatiebepalende factoren is het blessurevrij houden van je team. Dat is ook zo simpel als wat. Als je altijd in staat bent om je beste spelers fysiek in orde te hebben zodat ze kunnen spelen, dan haal je vaak topprestaties. Het probleem bij de huidige meetsystemen met sensoren in trainingen of wedstrijden is dat je eigenlijk maar op 1 punt op het lichaam van een speler kunt meten door een sensor. Maar er is een nieuwe ontwikkeling. We hebben bv een slidingbroekje ontwikkeld. Daar zitten sensoren in die meten op diverse posities, waardoor je een biomechanische analyse kunt maken. We hebben nu dus belastingmaten ontwikkeld voor de onderste extremiteiten. Het bedrijf Xsens heeft een heel pak ontwikkeld, een soort schaatspak, waarmee je eigenlijk een 3D model kunt maken. In het honkbal heb je sleeves over de schouder met meerdere sensoren en wij zijn dus met smart sensor shorts bezig. Meten, meten, meten. Het gaat trager dan ik zelf verwacht had, maar dat spelers iets op hun lichaam zouden dragen, dat was zes jaar geleden ondenkbaar. Nu dragen ze allemaal zo’n vestje. Het is aan het verschuiven.

VIRTUAL REALITY

Een nieuwe ontwikkeling is het ‘knoeien met virtual reality’, zoals Koen Lemmink het noemt. ‘Dan kun je, met oogregistratie, zien waar iemand naar kijkt en tegelijk zijn of haar bewegingen meten. Dus, er zijn wel mogelijkheden

‘INDIVIDUELE ACTIES, OF TECHNISCH HOOGSTANDJES, DIE ZULLEN ALTIJD BLIJVEN.’

om meer kennis te ontwikkelen. Technologie en data doet meer en meer z’n intrede en daar kun je dan een visie op hebben. Je hebt iets met data, of je hebt juist iets tegen data. Mijn opvatting is, dat je data beter kunt omarmen. Maar je moet het wel in een kader, in perspectief plaatsen.’

Gebeurt dat niet te weinig op dit moment? Het hele plaatje wordt vaak niet verteld.

‘Dat klopt. Ik heb nu op mijn afdeling een datawetenschapper aan het werk. Omdat ik wel zie dat zij meer met data kunnen dan een standaard-bewegingswetenschapper. Wij geven wel eens datasets aan datawetenschappers zonder dat we zeggen wat voor data het zijn. Bijvoorbeeld, van een partijtje vier tegen vier.

Maar het is toch niet zo, dat datawetenschappers werken zonder vooraf bedachte hypothese en theorieneutraal zijn? De net gepromoveerde wetenschapper dr. Floris Goes-Smit, bijvoorbeeld, probeert het toeval uit het voetbalspel te bannen. Aan de hand van videobeelden, waarbij 23 stipjes de spelers en de bal symboliseren, probeert hij uit bewegingspatronen een blauwdruk voor een succesvolle aanval te destilleren.

‘Nee, zeker niet. Maar af en toe brengt het je op ideeën. Je kunt ook heel moeilijk sparren met datawetenschappers, we spreken elkaars taal nog niet zo goed. Zij zijn met name geïnteresseerd om iets met die data te doen: modelleren en voorspellen door middel van

machinelearning. Dat lukt nog maar beperkt. Aan de andere kant: onderzoek laat zien dat je na een kwartier al kunt voorspellen wat spelers aan het eind van de tweede helft nog kunnen. De vraag is dan of dat relevant is. Wat kun je ermee? Er zijn dan nog zoveel factoren die meespelen of een coach er iets mee doet. Je haalt bijvoorbeeld niet je meest creatieve speler van het veld.’

Dat is wel interessant, want wat doet Ron Jans als hij dit soort dingen weet over bijvoorbeeld Michel Vlap, die al maanden niet heeft gescoord, en de halve Grolsch Veste roept dat hij gewisseld moet worden?

‘Ik zeg in elk geval nooit tegen een trainer wat hij in zo’n geval moet doen. Dat heb ik mijn hele leven nog niet gedaan. Ik laat alleen maar aan zo’n trainer zien wat ik kan analyseren. Maar, stel dat Vlap slecht speelt en Jans heeft die gegevens van het eerste kwartier, waaruit blijkt dat hij in het laatste half uur fysiek ook niet meer gaat presteren, kan hij hem er eerder uithalen.’ Maar nogmaals, er spelen ook veel andere factoren mee.

FIETSENDE DATACOLLECTIE

De romantici onder de sportliefhebbers hebben grote moeite met de opmars van de datawetenschap. Bert Wagendorp omschreef in een column Matthieu van der Poel, die op magistrale wijze Milaan-San Remo won, als een ‘beter fietsende datacollectie dan Pogacar en Van Aert’ en de ploegleiderswagen als een ‘rijdend datacentrum’. De sport wordt minder verrassend, concludeert Wagendorp.

‘Die discussie speelt altijd. Maar die data, de technologie en de kennis daarover zal gewoon toenemen. Bij een duursport als wielrennen werkt het nog weer anders dan bij voetbal, omdat een wielervoetballer makkelijker te voorspellen en te analyseren is. Voetbal is een veel complexere sport, waarbij toeval een grotere rol speelt. Wat je eigenlijk probeert is, een klein beetje van dat toeval beperken. Ik begrijp de romanticus wel, hoor, ik ben dat zelf ook wel een beetje. Maar, die ontwikkeling is niet tegen te houden. Het gebeurt toch.’

Neem nou zo’n Modric van Real Madrid, die doet dingen, die je niet verwacht. Die kun je als wetenschapper toch nooit voorzien? Die creativiteit wil je toch ook niet weghalen?

‘Individuele acties, of technisch hoogstandjes, die zullen altijd blijven. Bij de huidige data-analyses wordt vaak gekeken naar degene die de steekpass geeft, maar dat doet geen

Rompstabiliteit bij FC Twente

In de eerste vijf jaar van zijn sportonderzoek komt Lemmink ook bij FC Twente terecht. De Enschedese club is in 2002 samen met Heracles begonnen met een voetbalacademie. Erik ten Hag wordt hoofd jeugdopleiding. Jeugdselecties worden samengevoegd, evenals de jeugdscouting en de studiebegeleiding. Er komt dan ook aandacht voor blessurepreventie en fysieke training. Koen Lemmink is o.a. betrokken bij het onderzoek naar het nut van oefeningen voor rompstabiliteit met als idee prestaties te verbeteren en blessures te voorkomen. Hij concludeert dat er geen significante verschillen aangetoond kunnen worden tussen het programma dat spelers volgden en een controlegroep (in totaal 90 jeugdige profvoetballers). Rompstabiliteit is echter wel een belangrijke voorwaarde voor blessurepreventie gebleken.

Van de wei naar het voetbalveld

De technologie voor het verzamelen van data in de sport heeft zich in relatief korte tijd sterk ontwikkeld. Voor bewegingswetenschapper Koen Lemmink begon het met video. 'Als je maar voldoende camera's hebt, kun je berekenen waar een speler is op een bepaald moment is. Als je dat heel vaak weet per seconde, kun je daar een heleboel uit afleiden. Na de video kwam er een tweede systeem, waarbij spelers een vestje met twee antennetjes en een transponder op hun lichaam moesten dragen. En dan had je om het veld een aantal zogenaamde 'bakens' om de signalen op te vangen en te berekenen hoe spelers zich bewogen. Dat kwam uit Oostenrijk en was oorspronkelijk bedoeld om te detecteren waar koeien in de bergweides zich ophielden.' Intussen blijft de technologie zich in razend tempo verder ontwikkelen. Zo wordt het trainingscomplex van FC Twente in Hengelo volgehangen met camera's zodat videobeelden van de spelers kunnen worden gekoppeld aan het datasysteem dat de hartslag, fysieke inspanning, herstellend vermogen en stress van spelers registreert.

recht aan een aantal andere spelers, die in de voorbereiding die speler in staat stellen om die geweldige steekbal te geven. We proberen dus wat verder terug te kijken in die data, waardoor we al eerder zien waar en hoe de ruimte is gecreëerd. Eerder genoemde Floris Goes-Smit, hoofd data-analyse bij het Enschedese Sci Sports, heeft daarvoor modellen ontwikkeld. Als je dan de data van spelers die vaak een rol spelen bij het creëren van ruimte koppelt aan transferwaarde, dan kan dat heel waardevol zijn.

Maar, wees nou eerlijk, een goede trainer ziet dat toch ook?

'Wij doen wel eens experimentjes, waarbij we dan aan een trainer vragen: wat heb je allemaal gezien? Dan hebben ze alles gezien, maar eigenlijk heel weinig echt gezien. Want je kunt niet van 22 spelers en een bal continu zien wat er gebeurt. Ze zien misschien maar een tiende. Maar als je aan een trainer iets laat zien wat hij niet heeft gezien of niet begrijpt, dan heeft hij de neiging om te zeggen: het onderzoek klopt niet. Maar als je iets laat zien, wat hij zelf ook heeft gezien, dan zegt hij: ja, dat heb ik zelf ook wel gezien.' Die houding en het vertrouwen tussen wetenschappers en coaches moet beter om stappen te maken.

We kunnen de data-wetenschappers dus niet de schuld geven dat het voetbal zo slecht is op dit moment?

'Nou, nee, data-wetenschappers zijn ook mensen, hè.' En ze ondersteunen alleen de beslissingsprocessen daar waar mogelijk, maar dat geldt ook voor sportwetenschappers!

FYSIEK BETER

Wat vind je eigenlijk van het niveau van het voetbal? Is het nog aantrekkelijk?

'Kijk naar de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal, hoe snel dat gaat.

'JE HEBT TEGENWOORDIG GEEN SPELERS MEER DIE FYSIEK NIET GOED ZIJN. BIJNA ALLE FACTOREN DIE BEPALEN OF JE EEN GOEDE VOETBALLER BENT, ZIJN OP EEN HOGER NIVEAU GEKOMEN. DUS, HET SPEL IS ANDERS GEWORDEN.'

Dat heeft te maken met meer trainen, professionele begeleiding, meer informatie verzamelen. Of het daar leuker of minder leuk van wordt, ja, dat is voor iedereen anders. Maar vast staat, dat de fysieke prestaties van voetballers stukken beter zijn dan tien of twintig jaar geleden. Als je nu kijkt naar de WK-finale van 1974, dat lijkt nog net geen walking voetbal, bij wijze van spreken. Je hebt tegenwoordig geen spelers meer die fysiek niet goed zijn. Bijna alle factoren die bepalen of je een goede voetballer bent, zijn op een hoger niveau gekomen. Dus, het spel is anders geworden.'

Is het dan ook zo, dat nu het niveau in de breedte hoger is, het moeilijker is geworden om die ene topper in positie te brengen?

'Ik denk niet dat er op dit moment nog heel veel teams zijn, die gericht zijn op één individu. Je hebt natuurlijk nog wel uitzonderlijke spelers als Messi, Ronaldo en Mbappé maar het wordt steeds moeilijker om als individu boven het collectief uit te stijgen.

Zou een type als Cruyff ook in het huidige voetbal kunnen excelleren?

'Dat is een hele goede vraag. Je hebt natuurlijk altijd exceptionele talenten.



'Een tweede Cruyff hebben we niet meer gezien, hè. Dat geeft ook wel aan hoe exceptioneel hij was, vermoed ik.'

Dat zul je ook houden, denk ik. Maar een tweede Cruyff hebben we niet meer gezien, hè. Dat geeft ook wel aan hoe exceptioneel hij was, vermoed ik. Hoewel, je hebt nu ook weer Xavi Simons, een enorm talent, die je ook wel uitzonderlijke dingen ziet doen.'

Moeten supporters ook niet worden meegenomen in al deze nieuwe ontwikkelingen?

'Ik was ooit betrokken bij een startup die aan fanbeleving wilde doen. Wij deden dan analyses van tactische patronen en ik zei toen: waarom geef je die niet aan alle mensen die langs de kant zitten? Geef ze gewoon die informatie, die ze dan real time kunnen meekijken. We hebben ook wel een experiment gedaan met fanbeleving, waarbij je met zo'n bril op virtueel zo het veld op kon lopen. Dan zou je bijvoorbeeld naast Vlap kunnen gaan lopen en zeggen: hé, Vlap schop die bal er eens in of kunnen ervaren hoe lastig het vanuit zijn perspectief misschien wel is. Negen van de tien ideeën sterft natuurlijk in schoonheid, maar ik vind 't wel mooi om over dit soort dingen na te denken.'

Maar is de voetbalwereld over het algemeen niet nog heel conservatief? Na de strafschoppenserie bij de bekerwedstrijd tussen Ajax en PSV bleek dat coach Heitinga gewoon systematisch weigert om te trainen op strafschoppen.

'Ja, dat is anno 2023 eigenlijk ongelooflijk. Je ziet bij de opleiding trainer betaald voetbal ook heel vaak dat oud-voetballers een uitzonderingspositie willen. Een Wesley Schneider, bijvoorbeeld, die zegt doodleuk: dat hoef ik allemaal niet te doen, want dat heb ik als voetballer al meegemaakt, maar trainer is een ervaringsvak waarvoor je veel kennis nodig hebt! Die houding, hè. Dus, het zit deels in de opleiding, maar voor een deel ook onbekendheid met de wetenschap. Wat overigens ook aan de wetenschap ligt, hoor. Het verschil per club hoe open men staat voor de wetenschap. Clubs als FC Groningen, PSV, AZ en ook Vitesse zijn daar heel open in.'

GEZONDHEIDSKLOOF

Nog even terug naar waar het voor jou als bewegingswetenschapper mee begon: het activeren van mensen om meer te bewegen. Een half jaar geleden verscheen een rapport over de discrepantie tussen gezonde mensen die gezonder worden en langer leven en de mensen, die het echt nodig hebben, die er slechter op zijn geworden.



'Bij o.a. FC Groningen en PSV kregen we mogelijkheden om voetbalonderzoek verder te ontwikkelen. Zo is het begonnen.'

'Eind jaren '90 organiseerden wij fitheidsmanifestaties. Gingen we de buurten langs en vroegen mensen: wilt u zich laten testen op kracht en uithoudingsvermogen? Maar we hadden ook een aantal gezondheidstesten, waaronder het meten van cholesterol. Wat deden de mensen? Ze lieten hun cholesterolwaarde meten en als die goed was, dan gingen ze weer. De mensen die op de fitheidstest afkwamen, waren daar al goed mee bezig. Dat was dus de verkeerde doelgroep. Toen hebben we bedacht: we gaan buurten langs met een zogenaamde lage sociaal-economische status om te proberen die mensen zover te krijgen. Als een soort Jehova's, met de voet tussen de deur, bij wijze van spreken. Proberen mensen door sociale interactie zover te krijgen dat ze gingen deelnemen aan bewegingsprogramma's. Dat was wel redelijk succesvol.'

'Maar die gezondheidskloof, dat is wel alarmerend. De aanpak - je zegt tegen iemand je bent niet fit, je moet meer

gaan bewegen, daar is de gymzaal en daar kun je elke dinsdagavond terecht - werkt niet. Er is dus een integrale aanpak nodig, waar leefstijl en bewegen onderdeel van uit maken. Je moet wel iets aan bewegen doen, maar die mensen hebben misschien wel te kampen met een grotere problematiek, zoals schulden. Je moet interveniëren in de fysieke en sociale omgeving. En je moet vanuit beleid kaders stellen en ingrijpen. Dat is tegenwoordig het idee, een beetje een holistische aanpak. Maar dat die kloof er is en steeds groter wordt, dat is evident.

Wat vind je er van dat profvoetballers als rolmodel worden ingezet om de gezondheidssituatie van dit soort mensen te verbeteren?

'Alle betaald voetbalclubs vinden het belangrijk om ook maatschappelijk impact te hebben. FC Groningen, bijvoorbeeld, heeft een speciale les ontwikkeld voor kinderen op de basisschool. Dan komen daar een paar spelers van de club om de lessen te geven. Dat is een project dat we ook wel monitoren. Dat er daarmee aandacht is voor bewegen en dat die kinderen het leuk vinden is evident. Maar of het ook echt iets oplevert voor de gezondheid van die kinderen of hun motorische vaardigheden is zeer de vraag. Dat profvoetballers een soort maatschappelijke opgave hebben en daar proberen handen en voeten aan te geven, is op zich niet verkeerd.' ■

'JE MOET INTERVENIËREN IN DE FYSIEKE EN SOCIALE OMGEVING.'

TKKR. Iedere dag online

TKKR.

HOME • COLUMNS • WHAT'S NEW(S) • ECONOMIE • SPORT • CULTUUR • RADIO • ABONNEMENT • DONEREN • MAGAZINE

Net binnen

10:02 • Opblazen

09:58 • Inrekenvraag

19:31 • DE OORLOG IN OEKRAÏNE van ma 29 mei t/m zo 4 juni 2023

19:26 • Nieuwsoverzicht van ma 29 mei t/m zo 4 juni 2023

22:06 • DE OORLOG IN OEKRAÏNE van ma 22 mei t/m zo 28 mei 2023

22:00 • Nieuwsoverzicht van ma 22 mei t/m zo 28 mei 2023

MEER >

Clickbait hier, clickbait daar...

Slecht nieuws is een business model en het wordt steeds lastiger om op de hoogte te blijven van wat er echt speelt in de wereld.

Zie jij door de bomen het bos niet meer?
Dan is **What's New(s)** iets voor jou!

Gecureerde samenvattingen van artikelen uit het FD, de Volkskrant, Trouw en de NRC! Iedere maandagochtend online op **TKKR.nl**

TKKR.

Ziekteverzuim in 2022 hoogste ooit!

Werknemers in Nederland waren vorig jaar vaker én langer ziek. Dat kostte werkgevers 27 miljard euro. Stressklachten nemen toe.

Twee griepgolven die na de coronapandemie flink om zich heen grepen. Een toenemend aantal werknemers met stressklachten door hoge werkdruk. Het ziekteverzuim bij Nederlandse bedrijven en instellingen lag vorig jaar op 5,6%, het hoogste cijfer sinds de meting in 1996 begon.

Nederlandse werknemers waren vorig jaar vaker en langer ziek. De gemiddelde verzuimduur was nu 9 dagen tegenover 8 in 2021. En werknemers meldden zich vorig jaar gemiddeld anderhalf keer ziek, tegenover 1,2 keer het jaar ervoor. Nationale Nederlanden becijferde dat het verzuim de werkgevers samen 27 miljard euro kostte, onder meer aan doorbetaald salaris en

De Oorlog in Oekraïne in kaart gebracht

Belangrijke zaken verdienen aandacht... maar soms is er zoveel informatie dat we het grote plaatje uit het oog verliezen.

Wil jij op de hoogte blijven van wat er speelt in Oekraïne? Ga dan naar [TKKR.nl](https://www.tkkkr.nl) en lees het weekoverzicht met gecensureerde informatie uit het FD, de Volkskrant, Trouw en de NRC! Iedere maandagochtend online op [TKKR.nl](https://www.tkkkr.nl)

TKKR.



Maandag:

+ Zelensky greep de verkiezingswinst van Erdogan aan om zijn rol als bemiddelaar in het conflict met Rusland te roemen. 'We rekenen op de verdere versterking van de samenwerking voor de veiligheid en stabiliteit van Europa.'
+ Kiev is opnieuw beschoten door Rusland. Het is de 15e nacht in mei dat de hoofdstad onder vuur wordt genomen door drones en komt op *Kiev-dag*, de dag waarop de stad 1541 jaar geleden werd gesticht.
+ De Oekraïense luchtmacht zegt dat er afgelopen nacht 37 kruisraketten, 29 Iraanse Shahed-drones en een verkenning drone uit de lucht zijn gehaald. Voor zover bekend zijn er geen gewonden gevallen door de Russische aanval. Zeker 40 projectielen werden op Kiev

TKKR.



Het inluiden van een nieuwe levensfase naar volwassenheid



Ayfer Koç

21 mei 2023, 11:00



ORIE

naar een te men

2023, 16:11



Omdat het dit jaar 80 jaar geleden is dat de April-meistaking bij Stork in Hengelo begon, heeft een lokaal comité de maand april



Columns, achtergrond, sport, kunst, en meer...

Ook het allernieuwste woningaanbod van Leef Twente vind je op [TKKR.nl](https://www.tkkkr.nl)

GOAT.

Greatest Of All Time.

Wie is het?

Nu Argentinië in de finale staat, scheidt slechts één overwinning ons van het besluit van deze

Iedere dag
TKKR.nl

Het kan dat het zomaar *snotteren* wordt



'Wil je nog een zakdoek mee?' vraagt mijn man terwijl we onze jassen aantrekken. We staan klaar om naar een begrafenis te gaan van de moeder van een vriendin. Ik stop de aangereikte zakdoek in mijn jaszak, voor het geval dat. Snotteren om iemand die je eigenlijk niet goed hebt gekend en eerlijk gezegd ook niet gaat missen. Wie kent het niet? Je neemt altijd je eigen rouw mee als je naar een uitvaart gaat.

Rouwen om iemand die je niet kent' staat er boven een krantenartikel in de Twentsche Courant Tubantia dat gaat over ons fotoproject. We organiseren vier nep-uitvaarten omdat we mooie foto's willen hebben van onze locaties. En omdat we willen laten zien wat er allemaal mogelijk is op het gebied van afscheid nemen. We regelen een kist op een rouwbakfiets, een informele plechtigheid in een gastenkamer en de verschillende mogelijkheden op het gebied van catering.

Bij het zien van een foto van een leeg restaurant denk ik onbewust: geen populair restaurant. En dat wil ik natuurlijk niet dat mensen dit denken bij het zien van foto's van onze vier locaties. Foto's van een leeg restaurant of een aula; het doet geen recht aan de ruimtes. Een lege aula lijkt een dooie boel, de families en gasten maken het levendig. En nu hoor ik je denken 'waarom wil je een crematorium uitnodigend maken? Daar wil toch niemand graag komen?'

Ik verwacht ook niet dat mensen gaan denken bij het zien van mooie crematorium-foto's: 'oh gezellig, daar wil ik graag naar toe'. Dat dit de opmerking: 'bij jullie moet je niet te vaak komen' gaat verdringen van de nummer 1 meest gehoorde zinnen in een crematorium.

Maar er is nog steeds werk aan de winkel om mensen te laten zien wat er allemaal mogelijk is omtrent een uitvaart. Dat jezelf kunt bepalen hoe de uitvaart er uit komt te zien. Dat het informeel mag zijn met de kist in het midden tussen alle gasten die ondertussen een kopje koffie drinken. Dat het ook in de aula kan met bijzondere aankleding. En zolang er nog steeds mensen zijn die niet weten dat je bij ons bier, wijn en bitterbal kunt krijgen naast koffie, cake en krentenwegge voelt het laten zien van al onze mogelijkheden als een soort zendingswerk. Zodat niemand na een crematie zegt: 'goh als ik had geweten dat dit ook kon, dan had ik het anders gedaan.' Iedereen verdient een afscheid dat past bij de overledenen en bij de achterblijvers.

De aanmeldingen op onze oproep in het krantenartikel voor figuranten is enorm. Ik ga het binnenkort horen waarom ze zin hebben om naar het crematorium te komen en hier aan mee te werken. En we hebben de zakdoeken klaarliggen, want ik verwacht dat -terwijl er écht niemand in de kist ligt- er zomaar gesnotterd gaat worden.

Harriët Tomassen
Directeur/bestuurder Crematoria Twente

MEER VAN HARRIËT OP TKKR.NL

De rattenkoning

Het bioscoopkaartje lag voor hem op zijn bureau.

Morton nam een slok uit een dampende mok. Hij trok een zuur gezicht toen de substantie in aanraking kwam met zijn tong. Koffie uit een Keurig machine, smeriger werd het niet... maar meer kon er niet vanaf op het districtskantoor van de NYPD in Lower Manhattan.

TEKST TOM LUTTIKHUIS

De oude Seiko met een versleten leren band om zijn pols vertelde hem dat het kwart voor vijf was. Hij was zenuwachtig. Zijn baas kon er elk moment zijn. Morton nam de opbouw van zijn verhaal nog maar eens door. Er hing veel van dit gesprek af. Hij werkte al vijf jaar als assistent aan saaie, onbelangrijke zaken, maar dit was zijn kans om een zaak te leiden. Dit kon zijn doorbraak worden.

Er klonken voetstappen op de tegels van de hal. Morton stopte het bioscoopkaartje vluchtig in de borstzak van zijn Levis blouse. Dure leren schoenen naderden de deur van zijn kantoor, als je de kleine raamloze ruimte waar met moeite een bureau en een ladekast in gepropt waren zo mocht noemen tenminste. Voordat de deur geopend werd, stopten de voetstappen even. Morton stelde zich voor dat de man aan de andere kant van het houtwerk zijn haren gladstreek en zijn pak schoon borstelde. Een paar tellen later ging de deur open.

Een slanke man stapte de ruimte binnen. Hij was alleen, maar werd vergezeld door een enorm ego. Zijn baas was een slang. Had wel tien versies van zichzelf. En allemaal even nep. Morton had er een hekel aan, maar als hij de zaak wilde, dan had hij weinig keus dan te doen alsof hij zijn baas verafgode.

‘Meneer Cirisano’, knikte hij vriendelijk. ‘Wilt u een kop koffie?’

De korpschef van Lower Manhattan richtte een blik op de armetierige koffieautomaat die op de ladekast in de hoek van de kamer stond en schudde zijn hoofd. ‘Ik heb weinig tijd, Morton. Vertel me wat er aan de hand is. Je hebt drie minuten.’

Morton was net bezig om een slok koffie te nemen, maar zette zijn mok snel terug... boven op de foto's die collega Henderson voor hem uitgeprint had. De foto's van het lijk. Zijn blik viel op de hals van het meisje. Of wat er nog van over was. Om het niet te hoeven

zien, verschoof hij zijn mok een paar centimeter.

Hij ademde diep in en deed zijn verhaal.

‘Wat een verschrikking op Christopher Street Station, of niet?’

‘Hm.’ Morton knikte afwezig naar de barman. ‘Geef me er nog maar een, Lev.’

‘Hetzelfde? Een Rothaus?’

Morton sloeg zijn halfvolle glas achterover. ‘Graag.’

‘Zware dag op werk?’ vroeg Lev terwijl hij een tweede halve liter voor hem neerzette.

‘Dat kun je wel zeggen.’

‘Heeft het te maken met wat er daar gebeurd is?’ De barman knikte naar het metrostation aan de overkant van de straat. Mannen in witte pakken liepen af en aan. Forensische dienst.

Morton bromde bevestigend. Waarom zou hij erover liegen? Cirisano had de metrozaak gegeven aan O'Malley, een papzak van een detective die behalve voor het halen van een sandwich met tonijn niet opstond uit zijn bureaustoel. Hij rolde zelfs naar de printer en de koffiezetautomaat. Te groen... Volgens de korpschef was Morton te onervaren om een zaak die zo belangrijk was te leiden. Ervaring en discretie kregen de voorkeur boven talent, want slechte publiciteit kon het korps op dit moment niet gebruiken.

‘Hebben jullie een idee wie het gedaan heeft?’ vroeg Lev.

Morton schudde zijn hoofd.

‘Wat gaan jullie –’

‘Ik moet ervandoor.’ Morton stond op

*‘Ik moet ervandoor.’
Morton stond op en
liet zijn halfvolle glas
op het donkere hout
van de bar staan.*

en liet zijn halfvolle glas op het donkere hout van de bar staan.

Onrecht. Het was niet eerlijk dat hij de metrozaak niet gekregen had. Niet alleen had hij het verdiend door veel harder te werken dan zijn oudere collega's, hij was ook nog eens als eerste op het plaats delict geweest.

Om twee uur 's nachts had het metrostation er naargeestig uitgezien. De helft van de tl-buizen flikkerde en de andere helft deed het helemaal niet meer. Het was alsof hij een tijdscapsule was gestapt en alsof de trappen die vanaf Seventh Avenue naar de metrospooren leidden, uitkwamen op de set van een Hitchcock film. Het station was zwart en wit gekleurd. Behalve het bloed. Het bloed was donkerrood.

Ze was vlak voor de trappen gestorven. Vermoedelijk probeerde ze richting de uitgang te rennen, maar was ze niet snel genoeg om haar moordenaar af te schudden. Negentien jaar oud was ze. Een eerstejaars student aan NYU Stern. Enorm slim of enorm rijk. Of allebei. Maar haar brein en rijkdom hadden haar niet geholpen, want was ze morsdood. Haar keel was opengereten door Joost mocht weten wat. Waarschijnlijk een kartelmes. Ze stierf helemaal alleen in een verlaten metrostation op een dinsdagavond in West Village.

‘Met een bioscoopkaartje in haar hand’, mompelde Morton. Hij zat aan de enige tafel in zijn appartement in Elmhurst. Voor hem stond een glas whiskey. Hij keek naar het kaartje dat hij uit de hand van het dode meisje haalde toen hij haar vond op de koude tegels van het perron. Hij had het meteen opgemerkt en zonder twifelen uit haar hand genomen. In de commotie die ontstond tijdens het ontwijken van de pers, was hij het helemaal vergeten. Pas toen hij de volgende dag zijn kleren gladstreek ter voorbereiding op zijn gesprek met Cirisano, kwam hij het toegangsbevis weer tegen.

Het was voor het eerst dat hij het bioscoopkaartje goed bekeek. Het was oud, verweerd en een van de hoeken was beschadigd. Een rare onnatuurlijke scheur die een blauwe stempel als een kloof in tweeën spleet.

‘Village East Cinema’, las hij hardop. Het blauwe stempelmerk was slecht

leesbaar en vervaagd, maar duidelijk genoeg om te achterhalen dat het ooit een datumstempel was die ergens in de maand februari van 1991 was gezet. De exacte dag ontbrak, maar het betekende dat het bioscoopkaartje bijna dertig jaar oud was. Was het belangrijk? Misschien wel. Moest hij het delen met O'Malley en zijn team? Beslist niet.

Opeens begon zijn tafel te schudden. Een van de treinen van de 7 lijn raasde langs het appartementencomplex. De whiskey trilde in het glas en Morton nam een slok. Hij knikte goedkeurend toen de rokerige smaak door zijn slokdarm stroomde.

East Village bruisde. Het was vrijdagavond en New Yorkers vierden het begin van het weekend. Een onaangenaam koude wind joeg mensen de kroegen en restaurants in. De stoepen waren, op een enkeling na, helemaal leeg.

Morton legde een briefje van vijftig dollar op het tafeltje waaraan hij zojuist een zalmburger en Pools bier had genuttigd. Een riante fooi, maar dat was het eten meer dan waard. Met zijn muts ver over zijn oren getrokken, stak Morton de straat over. Hij was niet naar East Village gekomen voor de zalmburger van Veselka. Het was nog maar drie blokken lopen naar het ware doel van zijn bezoek aan de doorleefde wijk van Manhattan.

Hij had besloten om zelf op onderzoek uit te gaan. Niemand wist van het bestaan van het bioscoopkaartje af en als hij een aanwijzing kon vinden die hem dichterbij de moordenaar van het meisje in het metrostation kon brengen dan kon hij de korpschef er wellicht van overtuigen om hem alsnog de zaak te laten leiden. De leugen waarmee hij kon verbloemen dat hij informatie van het plaats delict ontfoetseld had, zou hij later wel verzinnen.

De bioscoopborden van Village East Cinema staken als witte tulpen in een kerkhof af tegen de overige gebouwen in de straat. De vervallen, witte borden met zwarte letters waren al van veraf zichtbaar. De bioscoop was al jaren buiten gebruik, maar was, zoals wel meer oude bouwwerken die een grote bijdrage hadden geleverd aan de cultuur van New York City, nooit afgebroken of veranderd. Het was gewoonweg blijven bestaan.

De slecht leesbare naam op het verscheurde kaartje had hem naar het filmhuis geleid. Een aantal uren onderzoek hadden hem geleerd dat de bioscoop gebouwd was in een oude synagoge en opgericht was in 1926. Na

vele naamswijzigingen en een tijdlang als theater door het leven te zijn gegaan, werd het in 1991 in gebruik genomen als bioscoop onder de naam die hij op het kaartje had zien staan. Nog geen jaar later was het filmhuis gesloten. Hij had niet kunnen achterhalen waarom.

Morton bekeek de letters op het bioscoopbord. Geen filmnamen. Vroeger moesten ze films zoals *Dances With Wolves*, *Ghost* of *Goodfellas* hebben aangeprezen. Nu waren ze onleesbaar.

D-T-R-O-W-A-L-K
D-N-E-T-R-L-I-N
G-E-R-I-A-D-N-E

Morton wende zijn blik af van het bord en bekeek het gebouw. De ramen waren dichtgetimmerd met houten platen voorzien van door graffiti artiesten en vandalen bespoten creaties. Morton tuurde door een kier naar binnen. De hal was leeg, op een paar oude filmposters aan de muur na. Hij herkende er één: een verlaten huis in de sneeuw. Misery. Morton slaakte een schampere lach, hij had het in de bioscoop gezien en was enigszins teleurgesteld naar huis gegaan. Zoals altijd was het boek beter dan de film.

Hij liep naar de deur en legde zijn hand op de ronde, koperen knop. Op het moment dat hij eraan wilde draaien, liet hij het verschrikt los, alsof de deurknop hem een stroomstoot gaf.

'Die deur is al lang niet meer open geweest, meneer. Dit filmhuis is buiten werking', klonk het krakkemikkig achter hem.

Morton draaide zich vluchtig om. Een oude, uitgemergelde man met een spits gezicht, gekleed in een te groot, zwart pak, wees leunend op een wandelstok naar de bioscoop. Een harde windvlaag raasde door de straat en Morton greep de revers van zijn jas vast om te voorkomen dat het in zijn gezicht waaide. De oude man verroerde geen vin. En leek het nou alsof de wind geen vat had op zijn kleding?

Een tel later was de windvlaag weg.

Morton haalde zijn detectivebadge uit zijn zak. 'Detective Morton, New York City Police Department. Ik zou graag met de eigenaar van dit pand spreken. Weet u bij wie ik zijn moet?'

'Eigenaar, zegt u', herhaalde de oude man. 'Voor zover ik weet heeft het filmhuis sinds de sluiting geen eigenaar meer.'

Morton nam de oude man op. Vervallen gezicht. Ogen die in diep in hun kassen lagen. Geen wenkbrauwen. Vreemd. 'Woont u hier in de buurt?'

'Kunt u zich iets herinneren van de sluiting van het filmhuis?' *'26 februari 1991.'*

'Zo zou je het kunnen zeggen.'

'Al lang?'

'Zo zou je het kunnen zeggen.'

Morton fronste. Was de man een verslaafde die in de afkickkliniek aan Second Avenue verbleef, of een oeroude inwoner van een eenkamerappartement in East Village, gevangen in gunstige huurvoorwaarden die al sinds zijn geboorte niet waren aangepast? Misschien woonde hij hier al zijn hele leven.

'Kunt u zich iets herinneren van de sluiting van het filmhuis?'

'26 februari 1991.'

'Sorry?' Het antwoord was zo snel dat het Morton verraste.

'Dat was de datum van de sluiting.' De oude man sprak alsof hij het zich herinnerde als de dag van gisteren. 'Er was veel politie op de been die nacht. De hele wijk was in rep en roer.'

'Wat was er gebeurd?'

De man haalde zijn schouders op en glimlachte naargeestig. 'Sommigen zeggen dat de koning is teruggekeerd. Anderen zeggen dat er bloed heeft gevloeid, maar er is niemand die het precies weet.'

'Koning?' Morton fronste zijn wenkbrauwen. Hij had het gevoel dat hij voor de gek werd gehouden. 'Wees specifieker!'

De man leek niet onder de indruk van de dwingende toon. Hij glimlachte onnavolgbaar en sprak: 'Ze hebben er nooit iets over geschreven in de kranten. De politie vertrok, de nacht ging voorbij en de volgende dag was het filmhuis gesloten. En dat is niet meer veranderd.'

Morton keek de man lang aan en het viel hem op dat de donkere ogen van de man geen wimpers hadden. Geen wenkbrauwen. Geen wimpers. De man was onaf als een naakte paspop in een etalage.

'Heeft u toegang tot een telefoon?'

De oude man zweeg een poos, maar knikte uiteindelijk.

'Hoe heet u?'

'Mijn ...' Een korte aarzeling en weer die glimlach. '... vrienden noemen me Willard.'

Vreemde naam. Maar East Village was ook een vreemd deel van de stad. Morton overhandigde hem zijn kaartje. 'Bel me als je nog iets te binnenschiet over de eigenaar van het pand.'

Op het moment dat de oude man zijn arm uitstak om het aan te pakken, bewoog er iets onder zijn colbert. Het leek alsof er iemand van binnenuit met een stok in zijn jasje porde. Toen hield het op.

Verbaasd en in de war stelde Morton vast dat hij het zich verbeelde.

En dat de oude man niet helemaal goed bij zijn hoofd was.

25 februari 1991. Zo begon een verslag uit het archief van het district van Lower Manhattan. Er volgden beschrijvingen van overvallen van bendes in Alphabet City, het oppakken van hoeren in West Village, een dodelijke steekpartij in Chelsea en een aanranding van een zakenvrouw die op weg was van haar kantoor op Liberty Street naar haar huis in Tribeca. Het waren flarden van alledaagse bezigheden waar een politiekorps in de grootste stad van de Verenigde Staten mee te maken had. Ook de verrichtingen van de dagen ervoor waren keurig uiteengezet. Er was een probleem: het verslag van 26 februari van het jaar 1991 ontbrak.

Morton zuchtte. Hij had het archief voor de eerste vier maanden van 1991 doorgespit en ook gekeken of het verslag niet per ongeluk in de bakken van 1990 en 1992 was beland, maar zonder succes. Het was alsof 26 februari 1991 uit de geschiedenis van het New York City Police Department was geschrapt.

'Je hebt het niet van mij, maar ik vond dat je het recht had op de waarheid. Jij was immers degene die haar vond.'

Morton keek Henderson fronsend aan en knikte ten teken dat zijn collega meer moest delen.

'Het autopsierapport is binnen. Het is bizar.' Henderson krabde aan zijn baard voordat hij verder sprak. 'Ik denk niet dat ik ooit zoiets heb meegemaakt.'

'Vertel op. Ik ben geen klein kind.'

Henderson keek hem aan met een blik waar het ongeloof vanaf droop, alsof hij zojuist de New York Metz had zien verliezen door back-to-back homeruns in de laatste inning.

'Ratten', bracht hij zacht uit.

'Ik begrijp je niet.'

'Het is precies zoals ik het zeg. Ratten. Haar keel is opengereten door knagende ratten. Er is geen enkel spoor van ander letsel. Ze is niet gevallen, geslagen, geschopt of op welke andere manier dan

ook naar de grond gebracht. Het lijkt alsof ze vrijwillig op de grond is gaan liggen en is aangevreten door ratten.'

'Hoe weten we dat?'

'DNA.'

'Hoe weten we dat ze geen hartaanval of beroerte heeft gehad?'

'Dat is gecontroleerd. Ze had een perfecte conditie, ze was aanvoester van het hardloopteam van New York University. Ze was topfit... totdat die beesten aan haar keel begonnen te knagen.'

Morton zag de jonge vrouw voor zich, liggend in haar eigen bloed in het licht van de flikkerende tl-buizen van Christopher Street Station, een metrostation waar het stikte van de ratten. Waar ratten de dienst uitmaakten. Waar ratten de koning waren.

'Wat doen ze met de zaak? Wat zijn de korpschef en O'Malley van plan?'

Henderson haalde zijn schouders op.



'Ze willen er een waterdicht verhaal van maken dat weinig vragen van de pers oproept. Misschien dat er een overleden junkie zonder familieleden wordt aangeduid als moordenaar. De burgermeester heeft zelfs gebeld met de chef. Hij wil niet dat New Yorkers niet meer met de metro durven omdat ze denken dat er moordlustige ratten over de perrons kruipen. Het veiliger maken van de metro was een van de speerpunten van zijn campagne.'

'Hoe weet je dat de burgermeester hem gesproken heeft?'

Henderson glimlachte en Morton begreep het: de muren van het politiebureau waren uiterst dun. Zijn collega verliet het kantoor. Morton bleef alleen achter, nippend van zijn smerige koffie en starend naar een jarenoud bioscoopkaartje.

Natuurlijk kwam de pers het te weten. Er hoefde maar een agent te zijn die men een envelop in zijn brievenbus beloofde, of die een wederdienst te bewijzen had tegenover een bevriende reporter. Hoe het ook zij, het feit dat de studente was vermoord door hongerige ratten was voorpaginanieuws in alle kranten. MEER RATTEN DAN MENSEN: HEEFT ONS LAATSTE UUR GESLAGEN? en GEKKE RATTENZIEKE: MENSEN NIET LANGER BOVENAAN DE VOEDSELKETEN! waren de minst apocalyptische krantenkoppen.

'Wat een gedoe, of niet?' Lev keek hem medelijdend aan en zette een halve liter pils voor hem neer.

'Zeg dat wel.'

'Denk je dat het waar is? Ik bedoel, denk je echt dat de ratten het op ons gemunt hebben?'

Morton zweeg. Hij was in gedachten verzonken. Het ontbrekende politierapport van 26 februari 1991

knaagde aan zijn gemoedsrust. Hij keek door het raam van de bar naar het metrostation waar hij het meisje vond. De trappen naar het perron waren afgezet met geel lint. Het was laat. Er was vrijwel niemand op straat en de stad zag er naargeestig uit.

'Bijna niemand durft meer in de buurt van dat metrostation te komen. Ik dacht altijd dat er geen betere plek was voor een bar dan recht tegenover Christopher Street Station in het hart van West Village, maar tegenwoordig wou ik dat ik ergens op Grove Street en Ninth Avenue, ver weg van elk metrostation gevestigd was.' Lev zuchtte en zette nog een Rothaus op de bar.

Morton keek verbaasd op. 'Ik heb nauwelijks een slok genomen.'

'Deze is voor mij, vriend.' Lev klonk triest. 'Proost.'

De glazen rinkelden, schudden elkaar de hand als oude vrienden.

‘Het doet me denken aan die oude film’, zei Lev na een tijdje.

Morton draaide zijn hoofd geïnteresseerd om in de richting van de barman. ‘Welke film?’

‘Die met die ratten die mensen aanvallen. Je bent vast te jong om hem gezien te hebben.’

‘Hoe heette die film?’

‘Willard.’

Al tijdens zijn metrorit naar Elmhurst had hij gevonden wat hij zocht. Willard was inderdaad een oude horrorfilm waarin een jongen bevriende ratten inzette als soldaten om zijn persoonlijke vijanden het leven zuur te maken.

Eenmaal thuis, toen hij met een whiskey aan tafel zat, vervolgde hij zijn onderzoek. Hij bekeek een trailer van de film, las een aantal recensies en ontdekte dat het verhaal gebaseerd was op een boek. Hij besloot dat hij morgen bij Strand Bookstore zou kijken of hij een goedkope kopie op de kop kon tikken, want vanavond wou hij de film zien.

Pas bij de derde streamingdienst had hij succes. De film was voor \$4,99 te bekijken. Zonder aarzelen bevestigde hij zijn aankoop. Terwijl de film aan het laden was, las Morton de achtergrondinformatie.

Opeens werden zijn ogen groot van verbazing. ‘Datum van publicatie: 26 februari 1971’, stond er in kleine letters.

Toen ging zijn telefoon.

Morton schouderde trokken samen. Hij keek naar het beeldscherm. 646-2621971.

Hij herkende het nummer niet.

Aarzelend nam hij op. ‘Morton.’

‘Agent Morton?’ klonk het aan de andere kant van de lijn.

‘Daar spreekt u mee.’

‘U moet zo snel mogelijk naar het filmhuis komen.’

‘Welk filmhuis?’

‘Dat weet u wel.’

‘Waarom?’

Geen antwoord. Er klonk enkel gekraak aan de andere kant van de lijn. Mortons hart klopte in zijn keel.

‘Met wie spreek ik?’

Gekraak.

‘Willard?’ vroeg Morton met een trillende stem.

Er werd opgehangen, maar vlak voordat de verbinding verbroken werd, dacht Morton een luid gepiep te horen.

Second Avenue was verlaten. Het was kwart voor twaalf ‘s avonds en er was niemand op straat. Morton liep met grote

passen richting de bioscoop.

De deur stond op een kier. Er was geen spoor van inbraak. Iemand moest het met een sleutel geopend hebben. De eigenaar. Willard? Morton twijfelde even of hij andere agenten om hulp moest vragen, maar besloot het pas te doen als hij ze echt nodig had. Toen stapte hij naar binnen.

De hal was groot en verlaten. Er hing een enorm mufte lucht, alsof hij een wasmachine opende die jarenlang niet geleegd was.

‘Willard’, riep Morton luid. Zijn stem galmde door de hoge hal. Geen antwoord.

Morton haalde zijn Glock 26 tevoorschijn en liep verder. Met iedere stap nam de stank toe. ‘Willard’, herhaalde hij.

Geritsel in de verte.

Morton hield een aantal tellen zijn adem in, maar hoorde niets. Wat het ook was, het was weg.

Toen hij halverwege de hal was, klonk er ineens een luid gepiep. Het leek te komen uit de richting van een grote trap. Op zijn tenen liep Morton de trap af, het gepiep volgde. Hij had een vermoeden wat het geluid veroorzaakte. Een rilling liep over zijn lijf terwijl hij de treden een voor een afdaalde. Zijn nekharen stonden stijf overeind.

Het werd donkerder met iedere trede die hij afdaalde. Hij hoopte dat zijn ogen snel zouden wennen aan het duister. Achter hem ritselde iets en Morton bleef verschrikt staan. Hij zag niets, zelfs niet toen hij zijn ogen tot kleine spleetjes sloot en in het donker tuurde.

Sluipend ging hij verder. Ineens plantte hij zijn rechtervoet op iets zachts. Het piepte. Morton struikelde van schrik drie treden omlaag en landde op handen en knieën op het tapijt onderaan de trap. Er ritselde iets over zijn vingers en Morton trok geschrokken zijn hand terug.

‘Willard!’ Morton stond op. Zijn stem beefde. Hij kneep stevig in de kolf van zijn geweer. Het voelde goed om te weten dat hij zijn wapen vasthad. Met hernieuwde moed schreeuwde hij:

‘Toon jezelf!’

Toen floepte het licht aan. Verblindend fel. Morton bedekte zijn ogen met zijn hand. Maar nog voordat hij kon wennen aan het licht, was het alweer donker.

‘Tut-tut-tut, agent Morton’, klonk het zacht. ‘Het was niet netjes van je om je

ogen te sluiten terwijl ik juist deed waar je om vroeg.’

Het was hem. Hij herkende de stem. ‘Willard.’

Het licht ging opnieuw aan en het was zo fel dat zijn hoofd er pijn van deed, maar Morton dwong zichzelf te kijken. Voor hem stond een man die hetzelfde pak droeg als de oude man die hij op de stoep voor het filmhuis gesproken had; spits gezicht, haarloos, geen wenkbrauwen en wimpers... alleen was hij... jonger. Hij zag eruit als een man van twintig, hoogstens dertig jaar oud en lachte vriendelijk.

Morton hapte naar adem.

Over de armen van de man liepen een paar gigantische ratten. Een bijzonder lelijk, bruin geval stak zijn kop uit de borstzak van zijn colbert. De man knipte in zijn vingers en opeens flikkeren de lampen aan het plafond. Met intervallen van een seconde of twee.

‘Welkom in mijn nederige stulpje, agent Morton.’

‘Wie ben je?’ Het was lastig concentreren in het flikkerende licht.

‘Dat weet je al. Mijn vrienden noemen me Willard.’

‘Wie ben je echt?’ vervolgde Morton verbitterd terwijl hij zijn geweer stevig beetpakte. Zijn ogen weigerden te wennen aan het licht en het duister. Morton kreeg vlekken voor zijn ogen. En ergens tussen die vlekken zag hij hem... Willard.

Hij bewoog zich zelfs voort als een rat. Na iedere donkere interval stond hij op een andere plek in de zaal. De ene keer dichterbij en de andere keer verder weg, maar nooit op dezelfde plaats.

‘Ik heb vele namen.’

‘Jij hebt Kathy Portland gedood.’

‘Ik weet niet over wie je het hebt.’

‘De studente in Christopher Street Station.’

‘Oh zij’, grinnikte de man. ‘Nee hoor, dat hebben mijn vrienden gedaan.’

Het licht ging aan en uit. Morton kneep zijn ogen dicht in de hoop dat de vlekken dan weggingen. ‘Hoe kwam ze aan het bioscoopkaartje?’

‘Dat heb ik haar gegeven.’

‘Waarom?’

‘Het werd een beetje saai hier in het filmhuis. Mijn vrienden hadden honger.’

Er liep een rilling over Mortons rug. ‘Ze was lokaas.’

‘En de vis hapte gretig toe’, schaterde de rattenman. Het licht knipperde in hetzelfde ritme als zijn lach.

Morton werd ongeduldig. Er klonk steeds meer gepiep. Trippelende pootjes om hem heen. Willard bleef zich verplaatsen. Hij stond nooit lang stil. Hoe

‘De studente in Christopher Street Station.’

kon hij hem neerschieten?

‘Wat is er hier gebeurd op 26 februari 1991?’ vroeg Morton in een poging om de man af te leiden. Als de rattenman maar lang genoeg op dezelfde plek bleef staan...

‘De koning keerde terug, maar er is ook bloed gevloeid.’

‘Wees specifiek!’

‘Tut-tut... wat een toon.’ Maar na een zucht vervolgde hij: ‘Drie studenten belandden in een wel erg reële voorstelling van een enge film.’

‘Hebben de ratten ze vermoord?’

‘Correct, agent Morton.’ Willard was duidelijk trots op wat er gebeurd was.

Walgelijk. Morton dwong zichzelf te concentreren. Hoe moeilijk het ook was in het blinderende lichtgeflinker. ‘Waarom is het nooit in het nieuws geweest?’

‘Omdat de politie niet gebaat was bij paniekverhalen in de kranten.’ Willard verdween en verscheen. ‘Het was eenvoudiger om het filmhuis af te sluiten met het deksel van een doofpot.’

‘Wie ben je?’ vroeg Morton weer. De woorden rolden trillend over zijn tong. Hij besefte zich dat hij bang was en dat hij het antwoord op zijn vraag eigenlijk niet wilde weten.

De man keek hem met een boosaardige glimlach aan en fluisterde: ‘Willard!’

En op dat moment ging het licht weer uit. Een van de lampen sprong met een knappend geluid kapot.

Paniek.

Er klonk een luid gepiep uit alle hoeken van de ruimte.

Boven, onder, voor, achter en naast hem. De lampen flikkerden. Sneller nu. En zonder een herkenbaar ritme. Tijdens de spaarzame momenten waarop de gang oplichtte, zag Morton hoe de ratten dichterbij kwamen. Ze trippelden over het rode tapijt in zijn richting, ze knaagden aan de entreebewijzen die op de grond lagen, ze krioelden over de posters van oude films, ze snuffelden aan halfvergane popcornresten. Maar ze lieten het liggen. Ze kwamen voor iets anders. Ze kwamen voor hem.

Het zweet brak hem uit. Er was geen tijd om versterking op te roepen. Hij had slechts tijd voor één schot. Daarna moest hij het op een lopen zetten. Hij wachtte op het moment waarop het licht aanging.

Maar het bleef donker. Hij werd ingesloten. Morton schopte een rat weg die aan zijn schoenen snuffelde. Er klonk een verontwaardigd gepiep uit de bekken van zijn soortgenoten.

Het geritsel werd feller en agressiever. Het leek alsof de ratten één organisme

vormden. Het waren er veel. Minstens honderd. Misschien zelfs wel duizend.

Morton trapte met zijn hak naar achteren. Angst. Zijn trap raakte alleen lucht. Het gepiep werd vervolgd op een hogere toon. De ratten leken hem uit te lachen.

Toen ging het licht aan.

Het was alsof er iets in zijn hersenen werd aangezet. Dit was het moment. Eén kans. Focus. Morton was er klaar voor... maar van Willard, de rattenman, was geen spoor te bekennen.

Pech. Plan B. Weg hier.

Morton draaide zich om, klaar om het op een lopen te zetten.

‘BOE!’

Hij stond achter hem, halverwege de trap naar de hal. Een reusachtig beest zat op zijn schouder. Het dier likte liefkozend aan zijn oor.

Morton verloor zijn balans. Hij viel

Geen tijd om na te denken. Nog zo'n tien meter naar de deur.

achterover en landde op de vloer van de bioscoopgang. Het geweer glipte uit zijn zweterige hand. Hij probeerde op te staan, maar de ratten kropen over zijn ledematen en duwden hem met gezamenlijke kracht omlaag.

Halverwege de trap grinnikte Willard.

Morton sloeg wild om zich heen.

Hij drukte ratten dood met zijn blote handen. De botten van de beesten braken door de kracht van zijn vingers. Maar voor ieder dier dat hij doodde, kropen er tien over zijn lichaam. Ze baanden zich een weg door zijn broekspijpen en knaagden aan zijn dijbenen. Met alle kracht die hij bezat, duwde Morton zijn benen tegen elkaar. Hij plette een rat tussen zijn knieën. Hij voelde het sterven. Bloed vloeide langs zijn benen.

Bloed van het beest.

Bloed hemzelf.

Zijn eigen bloed.

Hij raakte in paniek.

Opeens stootte zijn hand tegen iets hards. Hij herkende de kolf van zijn geweer, het was als het weerzien van een oude vriend op een onverwachts moment.

Morton richtte zijn geweer op de rattenman. Vlak voordat hij de trekker wilde overhalen, ging plotseling het licht uit. Hij schoot. De knal galmde door de oude bioscoop.

Gelach achter hem. ‘Mis, agent Morton.’

Hij slaakte een teleurgestelde kreet. Maar omdat de ratten even in de war leken te zijn door de onaangekondigde duisternis, greep Morton zijn kans. Hij stond op, tientallen ratten nog knagend aan zijn lichaam met zich meeslepend, en sprintte de trap op. Elke trede voelde zwaarder aan dan de vorige.

Hijgend bereikte hij de bovenste. Hij schoot als een wildeman om zich heen, hopen dat hij Willard trof en zeker wetend dat hij ratten raakte. Hij hoorde het aan het woedende gepiep van de pestverspreiders. Maar Willard? Had hij hem gedood?

Geen tijd om na te denken. Het was nog zo'n tien meter naar de deur. Hij stond halfopen. Naar de stoep van Second Avenue. Daar was hij veilig.

Strompelend zette hij een volgende stap. Maar het ging niet. Het leek alsof al zijn ledematen in elkaar gebonden waren. Rattenstaarten. Overal om hem heen klonk dat gruwelijke geknaag. Het was zijn eigen vlees waaraan geknaagd werd, zijn eigen bloed dat langs zijn ledematen omlaag stroomde. Een rat beet in zijn tepel. Een ander trippelde onder zijn blouse door en zette zijn tanden in zijn keel. Morton haalde uit. Pas bij de derde klap liet het beest los, huid, bloed en vel met zich meenemend.

Huilend zette hij zijn linkerbeen voor zijn rechterbeen. Het was nog maar twee meter naar de deur... maar hij zou het niet halen. Met een laatste krachtsinspanning probeerde hij het toch, maar zijn been begaf het onder de druk van de ontelbare klauwen en tanden van de ratten van Willard.

Morton viel plat op zijn gezicht. Zijn neus brak. Hij had al zoveel pijn, dat hij het niet voelde. Met een bebloed hoofd keek hij door de halfgeopende deur naar de veilige straten van Manhattan. Alles was roodgekleurd. Manhattan was rood, Second Avenue was rood, het filmhuis was rood. Zijn ogen rustten op het bioscoopbord dat boven hem uittorende. Het waren dezelfde letters, maar in een andere volgorde.

WILLARD
DE KONING
DER RATTEN

Gelach achter hem. Voetstappen naderden.

Morton huilde.

In de verte hoorde hij een kerkklok.

Hij keek op zijn Seiko.

Het was twaalf uur en de volgende dag was aangebroken.

Zijn laatste dag. ■

De **mooiste** club van Nederland

Wat bepaalt dat iets het mooist is?

Op het shirt van Ajax pronken drie sterren. Ze werden wereldkampioen en wonnen alle Europese toernooien. Ook Feyenoord won de Europacup. En hetzelfde geldt voor PSV. De prijzenkasten in de musea van vaderlands grootste clubs zijn vol. Er is geen ruimte meer voor een vaantje dat overhandigd werd door de aanvoerder van FC Arouca. Succesvol? Zeker. Maar de mooiste?

Ze zeggen dat de mooiste bloemen aan de rand van het ravijn bloeien. En dat wekt toch de suggestie dat je, om de mooiste te zijn, op de rand van de afgrond moet kunnen balanceren.

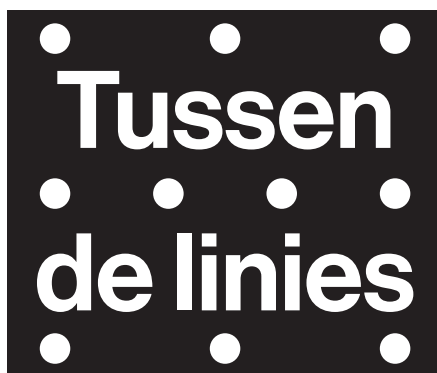
Meer dan dertig keer kampioen? Dan doe je in deze verkiezing niet mee. De Europacup gewonnen? Je valt af. Elf ideale schoonzones binnen de lijnen? Nee, dat telt echt niet. Al jarenlang een stabiele middenmoter? Wat denk je zelf?

Om de mooiste te zijn moet je weten wat vallen is. En moet je kunnen opstaan.

Ambitie en verstand in een constant conflict verweekeld. Promoveren? Leuk, maar je wil meer dan dat. Een stabiele eredivisieclub zijn? Prima, maar niet afdoende. Europa is het doel. Doorgroeien! Maar dan... voor je het weet maak je een verkeerde investering, wed je je geld op een paard dat te snel spurt en struikelt over zijn eigen benen, stuur je de hoofdtrainer een paar wedstrijden voor het einde van de competitie de laan uit en zakt het team ineens als een kaartenhuis in elkaar...

De bloem groeit soms harder dan wortels en stengel aankunnen... en knak, voor je het weet, stort je het ravijn in.

PSV is niet de mooiste club van Nederland. Feyenoord is niet de mooiste



DOOR **TOM LUTTIKHUIS**

club van Nederland. Ajax is niet de mooiste club van Nederland. En ze zullen het ook nooit worden.

Want om de mooiste te zijn, moet je weten wat vallen is. Je moet weten hoe het voelt om richting de afgrond te glijden. Je dood meter voor meter zien naderen. Tevergeefs je hakken in het zand duwen, nagels schrapend over de grond, tong uit je mond, met open ogen aanschouwend dat datgene wat je voor onmogelijk hield ineens toch levensecht blijkt te zijn.

Je moet weten hoe het is om te zweven. Niet omhoog, maar omlaag.

Je val is gevuld met flitsen. Lelijke herinneringen. Flits: gemiste kansen in belangrijke wedstrijden. Flits:

onnavolgbare keuzes op bestuurlijk en technisch vlak. Flits: degradatiespoken.

Maar ook mooie herinneringen. Flits: twaalfduizend toeschouwers op houten tribunes aan de Bornschestraat die zien hoe je PSV over de knie legt. 6-1: landskampioen! Flits: Europees duelleren tegen een Portugese dwerg. Een reuzenstap. Flits: Alkmaar. Een kopdoelpunt uit een corner gemaakt door een Duitse pinchhitter die eigenlijk doelman is. Flits: Feest op het Marktplein in 2005. De menigte zingt: "Nooit meer Eerste Divisie! Nooit meer Eerste Divisie!"

Daar bijt je je in vast! Het wordt de draad waarlangs je je omhoog werkt. Meter voor meter, rotsblok voor rotsblok... totdat je een hand op de rand van de afgrond legt en jezelf met een laatste krachtsinspanning optrekt.

Je gaat zitten. Voldaan werp je benen over de rand. Kijkt naar beneden. Zo moeilijk was dat niet. Een klimmetje dat maar een jaartje kostte. Misschien moet je dit jaar maar eens wat meer gas geven. Linker rijtje. Dat moet kunnen.

Een verstandige stem in je achterhoofd maant tot kalmte. Je bent pas net terug, even rustig. Maar je luistert maar half. Je wilt groeien. Bloeien. Stralen. Het liefst in Europa en het liefst volgend jaar al. En waarom ook niet? Je hebt het al eerder gedaan.

Maar stabiliteit is ook wat waard, zegt het verstandige stemmetje.

Dat klopt, maar je negeert het, want als alle kracht naar de wortels vloeien, bloeit er nooit een mooie bloem.

En kun je nooit de mooiste club van Nederland worden. ■

WANT OM DE MOOISTE TE ZIJN, MOET JE WETEN WAT VALLLEN IS. JE MOET WETEN HOE HET VOELT OM RICHTING DE AFGROND TE GLIJDEN.



DAAR BIJT JE JE IN VAST!
HET WORDT DE DRAAD WAARLANGS JE JE
OMHOOG WERKT. METER VOOR METER,
ROTSBLOK VOOR ROTSBLOK...

www.leeftwente.nl



Het allernieuwste woningaanbod aangeboden door de NVM makelaars in het prachtige Twente!

Als eerste op de hoogte zijn van het nieuwste woningaanbod in Twente? Leef Twente geeft je een sneak preview van alle woningen die binnenkort in verkoop komen bij de NVM makelaars in Twente. Het geeft je bovendien een inkijkje in het Twentse leven en alles wat er voor nodig is om optimaal te genieten van dit bijzondere stukje Nederland.



DOE MEE

PADEL WIERDEN

RACKETS EN BALLEN TE HUUR OP LOCATIE



De Stouwe
INDOOR TENNIS &
PADEL WIERDEN



**BOEK EEN BAAN
NU VANAF
24,-**

VOOR MEER INFORMATIE
WWW.SPORTCENTRUMDESTOUWE.NL

 Handelsweg 10, 7641 AB Wierden
 info@sportcentrumdestouwe.nl
 0546 571 030

'We vertegenwoordigen beiden een fris tegengeluid'

Leef Twente en TKKR. gaan voor win win-situatie



De samenwerking tussen Leef Twente en TKKR. moet voor beide partijen een win win-situatie gaan opleveren. Ook al omdat het een prettige kruisbestuiving betreft tussen een onderscheidend initiatief op de woningmarkt en een al even

onderscheidend product in de Twentse mediawereld. 'We vertegenwoordigen beiden een fris tegengeluid en dat gaat elkaar op den duur versterken', stelt makelaar Henri Nieuwenhuis, deel uitmakend van het bestuur van Leef Twente.



Leef Twente biedt belangstellenden, een dag of vijf voordat een huis op Funda wordt gepresenteerd, een sneak preview

Makelaar Henri Nieuwenhuis van het bestuur van Leef Twente.

Wie de website van Leef Twente of TKKR. binnenkort aanklikt, slaat twee vliegen in één klap. De lezer krijgt, middels sneak previews, niet alleen als eerste een fraai overzicht van het meest actuele aanbod op de Twentse woningmarkt, maar wordt tevens op de hoogte gebracht van laatste nieuwsfeiten, aparte reportages en prikkelende columns, inzake Twente en ver daarbuiten.

In feite doet TKKR. hetzelfde als Leef Twente, dat in het leven is geroepen om het de woningzoekende makkelijker en overzichtelijker te maken. Juist in tijden van een turbulente en steeds veranderende woningmarkt hoeft in principe niemand meer allerlei makelaarssites en Facebook af te struinen, in de jacht op een (soms al een verkochte) woning. Nee, Leef Twente doet het anders, door een dag of vijf voordat een huis op Funda wordt gepresenteerd, de belangstellende een sneak preview te gunnen. Als een



Henri Nieuwenhuis: 'Juist in tijden van een turbulente en steeds veranderende woningmarkt hoeft in principe niemand meer allerhande makelaarssites en Facebook af te struinen'.

unique selling point. 'Bij interesse kunnen we dan gelijk ook een afspraak voor de bezichtiging inplannen', zegt Nieuwenhuis.

Wie denkt dat Leef Twente slechts een bescheiden deel van de Twentse woningmarkt afdekt, komt bedrogen uit. Inmiddels heeft zo'n tachtig procent van de erkende NVM-

makelaars uit de regio zich bij de snel groeiende woningsite aangesloten. 'Omdat iedereen er in principe baat bij heeft', stelt hij. 'De makelaars én de potentiële huizenkopers. Met dit initiatief roeien we tegen de stroom in en zijn we een waardevolle aanvulling op Funda en dat blijkt maar wat effectief!.'

TKKR.

Dat geldt, in een andere wereld, ook voor TKKR. Nu de pluriformiteit van de pers steeds meer onder druk komt te staan, zeker ook in Twente, brengt dit eigentijdse mediaplatform een nieuw en ander geluid. Middels de website en een fraai, gratis magazine krijgt de (nieuws)consument helder en

alternatief leesvoer aangereikt, waarbij moet worden gesteld dat de echte groeispurt nog moeten komen. TKKR. wil zich langzaam in de haarvaten van de Twentse (nieuws) maatschappij nestelen, zeker niet met stoom en kokend water.

Idealistisch

De koppeling met Leef Twente is er eentje met perspectief voor een mooie toekomst. Beide partijen zitten met een soortgelijk gevoel 'in de wedstrijd': complementair aan elkaar zijn en streven naar verduurzaming, op allerlei fronten. Misschien een tikkeltje idealistisch, maar waarom ook niet? 'Precies', zegt Nieuwenhuis. 'Dat maakt ons ook uniek. We kiezen niet voor

de gebaande paden, die zijn er al genoeg.'

Hoe het versterken en ondersteunen er in de praktijk uitziet? Nieuwenhuis: 'Wij kunnen gebruik maken van de kennis en kunde die TKKR. met zich meebrengt op het gebied van marketing en communicatie. Wij kennen de advertentiemarkt minder goed dan zij die kennen, van die expertise kunnen wij dan profiteren.' Andersom trekt Leef Twente de woningzoekende naar de platformen van TKKR., dat in de loop der tijd – met nieuwe medewerkers en columnisten – duchtig aan bezoekers gaat winnen, zo is de verwachting. 'Want', sluit Nieuwenhuis af, 'wie Twente leeft, leeft TKKR.' ■

'Iedereen heeft er in principe baat bij. De makelaars én de potentiële huizenkopers.'

NOABERFEST: Leukste festival tussen stad en ommeland

'Noaberfest' geldt sinds een aantal jaren als 'het leukste festival tussen stad en ommeland'. Dit tweedaagse cultuurfestival, georganiseerd door Theater Hof 88 in Almelo in nauwe samenwerking met cultuurorganisator Jos van Beem, wil de stedelijke omgeving en het platteland met elkaar verbinden. Dit gebeurt aan de hand van routes en compacte optredens met theater en muziek. Dit jaar kunnen bezoekers op zaterdag 24 juni en zondag 25 juni vele verrassende voorstellingen bijwonen, vaak op bijzondere plekken in en rond Almelo, alsook in Tubbergen en omgeving.

An de hand van een vooraf gekozen route (zie www.noaberfest.nl) kunnen bezoekers vijf verschillende optredens bijwonen. Er zijn twaalf verschillende routes met optredens, acts en voorstellingen op in totaal zo'n 18 verschillende locaties. Veel optredens

zijn op een niet alledaagse plek, zoals in een hal van een hotel, een boerenschuur, een dakterras, een kunsthof of een kapelzaal. Maar ook op een fraaie plek in het bos, in een showroom of zelfs bij een zoutopslag. En dit jaar voor het eerst ook in de intieme ambiance van een theaterwagen.

Ieder optreden duurt een half uur. Daarna kan de route worden vervolgd om een volgende voorstelling bij te wonen. Iedere route kent vijf voorstellingen. Van bluesmuziek, vocal music, muziektheater en Ierse folk tot kleinkunst, americana muziek, comedy en circustheater. De eerste voorstellingen beginnen om 12.00 uur. Bij alle routes is rekening gehouden met een tijdschema, zodat bezoekers gemakkelijk per auto of op de fiets een volgend optreden kunnen bijwonen. Daarnaast is er voor de liefhebbers ook nog een wandelroute.

Kijk voor alle informatie en tickets op www.noaberfest.nl.

Op de volgende pagina: **Een kleine greep uit het programma.**



Veel optredens zijn op een niet alledaagse plek, zoals in een hal van een hotel, een kapelzaal, een boerenschuur, een dakterras of een kunsthof.

Een kleine greep uit het programma van Noaberfest



Yellofox

Origineel, muzikaal en aanstekelijk. Dat is een optreden van Yellofox. Zij brengen een heerlijke mix van americana, folk en rock en roll. Met een vette knipoog naar muziek uit de jaren zeventig. Marc (gitaar) en Jorieke (cello en mandoline) vormen het artistieke hart van Yellofox en speciaal voor Noaberfest ondersteund door extra violiste en contrabassist.

Los Pajaritos

Is het een koor? Is het een band? Nee... het zijn Los Pajaritos! Misschien wel de meest originele 'vrouwen flamenco-formatie'. Ze zingen Spaanstalig, meerstemmig, hartverwarmend en zichzelf begeleidend op onder meer gitaar, ukulele en accordeon. Hun liefde voor de muziek is aanstekelijk. Geworteld in de Nederlandse klei, maar met hun corazón in de Spaanse zon.



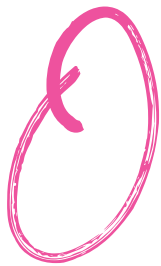
Carly E

Carlijn van Wijk, ook wel cellopartiest Carly E, zet vol passie en humor een luchtige muzikale voorstelling neer over de niet-klassieke weg die ze bewandelt als celliste en zangeres. Een zingende celliste, dat is Carly E. Het komt niet vaak voor dat een celliste het niet-klassieke pad gaat verkennen en voelt zich daarom vaak maar een rare. Aan de hand van haar aanstekelijke cellopop liedjes en grappige anekdotes wordt het publiek meegenomen met haar avonturen als cellopartiest en ook als gewoon mens zijnde.

Drie 'fouten' die ik jarenlang heb gemaakt



Fouten. Tussen aanhalingstekens bedoel ik dan hè... want wat zijn fouten nou eigenlijk? Ik zie ze meer als waardevolle lessen. Kennis waar ik dagelijks nog steeds veel aan heb. Daarom wil ik graag een aantal lessen met je delen. Als voedingsdeskundige zie ik namelijk veel mensen dezelfde 'fouten' maken. Alleen hebben ze het vaak niet eens door. Dus worstel jij met jouw gewicht, jouw energieniveau, of ben je benieuwd naar wat je anders kunt doen? Lees dan snel verder.



Overdag te weinig eten?

Veel mensen eten overdag te weinig. Dit kun je ook bij jezelf nagaan. Is jouw ontbijt of lunch ongeveer even groot als de warme maaltijd of wijkt het enorm af? Wanneer de verhouding scheefligt en je 's avonds veel meer eet dan tijdens andere eetmomenten, is dit een signaal dat jij jezelf overdag tekortdoet. Jouw lichaam werkt overdag namelijk niet anders dan 's avonds. Juist overdag heeft jouw lijf energie nodig.

Overdag weinig eten houdt je meestal wel vol. Je bent met van alles bezig. Je bent afgeleid. Je bent druk. Alleen vroeg of laat kom je jezelf tegen. Is het niet in de loop van de avond, dan is het wel later in de week of in het weekend. Dit leidt vaak tot overeten, waar je vervolgens weer spijt van krijgt.

Dus doe jezelf overdag niet tekort en creëer een gezonde energieverdeling. Zo heb je meer energie en zit je beter in je vel.

Veel kleine eetmomenten?

Vanuit de dieetcultuur is ons aangeleerd om elke anderhalf tot twee uur iets te eten om de motor te laten branden. Maar let op: daar heeft het lichaam helemaal geen baat bij! Op deze manier houd je jezelf juist hongerig. Wanneer jij anderhalf tot twee uur na een tussendoortje alweer trek hebt, is dit vooral een teken dat je maaltijd niet groot genoeg was. Door de hele dag door kleine beetjes te eten, belast je je lijf en energieniveau juist!

Dus gun jezelf maaltijden die je goed verzadigen, zodat jij er weer een dagdeel tegenaan kunt. Met andere woorden: eet een uitgebreid ontbijt, neem een goede lunch en een heerlijke warme maaltijd, zodat jij de hele dag door barst van de energie.

Focus op magere producten?

En als we het dan toch over de dieetcultuur hebben, laten we dan ook eens alle magere en lightproducten onder de loep nemen. Al jarenlang wordt ons verteld dat je zoveel mogelijk magere producten moet kiezen. Oftewel, zo min mogelijk vet. Er wordt gezegd dat vetten ons dik maken door de hoeveelheid calorieën die ze bevatten. Niets is minder waar: vet uit voeding is totaal iets anders dan lichaamsvet. Het zijn voornamelijk de suikers in ons voedsel die ons dik maken, niet de vetten.

Daarom laat de Gezondheidsraad tegenwoordig in het midden of je voor volle of magere zuivelproducten moet kiezen. En terecht, want voor je gezondheid maakt het geen verschil. Het voordeel van volle zuivelproducten is dat het meer verzadigd, waardoor je die extra tussendoortjes (en hun suikers) achterwege kunt laten.

Weerhoud je daarom niet van een schaalteje volle yoghurt, een plak 48+ -kaas of een heerlijke lepel mayonaise bij het eten. En natuurlijk zijn noten, pitten en zaden, vette vis, avocado en olijfolie ook voedzame bronnen die goede vetten bevatten. Deze producten zijn dus een perfecte aanvulling op je boodschappenlijstje.

In het begin sprak ik over 'fouten'. Lessen dus. Dit zijn ze: honger jezelf overdag niet uit, laat de tussendoortjes achterwege en wees niet bang voor vetten. Al met al drie mooie inzichten die bijdragen aan een gezond en stabiel gewicht én een hoog energieniveau. En dat zonder strenge regels en restricties, wat wil je nog meer!

*Ellen Wigger-Lohuis, MSc, diëtist en leefstijlcoach.
Instagram @ellenwigger*

KING LEAR



FOTO ELZE VAN DEN AKKER

'Grensontkennend' theater op bijzondere buitenlocaties

NA TWELFT NIGHT, MACBETH EN HAMLET KOMT HET THEATERGEZELSCHAP KING'S MEN – MET ENSCHEDEËR LAURENS TEN DEN IN DE GELEDEREN – DEZE ZOMER MET ALWEER DE VIERDE BIJZONDERE BEWERKING VAN EEN SHAKESPEARE-KLASSIEKER OP BIJZONDERE BUITENLOCATIES IN DE NEDERLANDS-DUITSE GRENSTREEK. NA DE PREMIÈRE IN KLOOSTER BENTLAGE IN RHEINE (DLD.) OP 16 JUNI IS DIT OVERROMPELENDE OPEN-AIR THEATER TE ZIEN OP BIJZONDERE BUITENLOCATIES AAN DEZE KANT VAN DE GRENS ALS KASTEEL TWICKEL IN DELDEN, HUIS SINGRAVEN IN DENEKAMP EN LANDGOED DE HOOGHE BOEKEL IN ENSCHEDE.

Vanuit 'thuisbasis' klooster Bentlage in Rheine werkt het ensemble King's Men al een aantal jaren met een volstrekt unieke aanpak aan het toegankelijk maken van het Shakespeare-repertoire voor een breed publiek. King's Men telt slechts vier acteurs; allemaal mannen. Drie uit Duitsland en Laurens ten Den uit Enschede. Het viertal speelt met veel energie, humor en nog meer testosteron talloze dubbelrollen en – net als in Shakespeare's tijd – ook alle vrouwenrollen.

'GRENSONTKENNEND'

Onder de gepassioneerde regie van Silvia Andringa is een pakkend concept ontstaan: de grote verhalen van Shakespeare worden gespeeld in een unieke mix van Duits en Nederlands, met een snufje Engels, 'n luk Twents en in King Lear zelfs het Duitse Platt

uit de grensstreek. Het concept is in alle opzichten 'grensontkennend'. Landgoederen en burchten openen hun poorten en worden een ontmoetingsplek waar mensen van beide zijden van de grens een en dezelfde inspirerende beleving delen. Iedere locatie is anders en de voorstelling verandert mee. De mix van talen blijft echter overal hetzelfde. De talen versmelten tot een heldere en spannende vertelling die voor iedereen toegankelijk is.

KING LEAR

Deze zomer neemt King's Men het publiek op aanstekelijke en humorvolle wijze mee in het krachtige verhaal van King Lear. Op zijn oude dag wil Lear zijn land en bezit verdelen onder zijn drie dochters. Wie het mooist verwoordt hoeveel ze van hem houdt, krijgt een rijker deel. Wanneer Lear vervolgens valse schijn beloont en oprechtheid afstraft, begint een tragedie waarin de koning zijn verstand verliest, zijn familie uiteenvalt en het land in de afgrond stort.

Een tijdloze klassieker, gespeeld met hartveroverende energie en spelplezier.

King Lear is een rollercoaster waarin orde tot chaos verwordt en de mens een kwetsbaar wezen is in een onzekere wereld. Een parallel met onze huidige tijd van grote veranderingen is snel gemaakt. Met een grote brutaliteit schrijft, schrapt en bewerkt het ensemble de klassieke tekst tot een verhaal vol snelle rolwisselingen, muziek, hilarische komedie en hartverscheurende intimiteit.

Tickets zijn verkrijgbaar via:

www.kingsmen-openair.com.

De voorstellingen vinden buiten plaats, het publiek zit overdekt. Denk wel aan bescherming tegen zon, dat het koud kan worden en dat er wellicht hongerige muggen op pad zijn. ■



Speellijst King Lear

LANDGOED DE HOOGHE BOEKEL (ENSCHEDÉ)

WO. 21 JUNI, 19.30 UUR
DO. 22 JUNI, 19.30 UUR
VR. 23 JUNI, 19.30 UUR
ZA. 24 JUNI, 19.30 UUR
ZO. 25 JUNI, 14.30 UUR
(Tickets via Wilminktheater)

KASTEEL TWICKEL (DELLEN)

WO. 5 JULI, 19.30 UUR
DO. 6 JULI, 19.30 UUR
VR. 7 JULI, 19.30 UUR
ZA. 8 JULI, 19.30 UUR
ZO. 9 JULI, 14.30 UUR
(Tickets via Wilminktheater)

BELLINCKHOF (ALMELO)

DO. 17 AUGUSTUS 2023 · 19.00 UUR
VR. 18 AUGUSTUS 2023 · 19.00 UUR
ZA. 19 AUGUSTUS 2023 · 19.00 UUR
ZO. 20 AUGUSTUS 2023 · 14.30 UUR
(Tickets via Wilminktheater)

HUIS SINGRAVEN (DENEKAMP)

WO. 30 AUGUSTUS, 19.00 UUR
DO. 31 AUGUSTUS, 19.00 UUR
(Tickets via Wilminktheater)

BESPAREN DOOR TE VERDUURZAMEN

VERLAAG VANDAAG NOG UW ENERGIEREKENING
MET EEN TEC WARMTEPOMP

*Uit voorraad
leverbaar!*

WARMTEPOMPEN
ZON- & WINDOPLOSSINGEN

TEC
THE ENERGY COMBINATION

ZWOLLESTRAAT 8 OLDENZAAL | 085-7927927 | INFO@THEENERGYCOMBINATION.COM

Lang leve onze vrouwelijke rondingen

Jouw body-positivity wordt niet bepaald door jouw kledingmaat

Wist je dat de gemiddelde confectie maat van de Nederlandse vrouw maat 42 is en dat deze aan het verschuiven is naar de 44? Laat alsjeblieft die maataanduiding voor wat het is. Ben je gezegend met prachtige ronde heupen en volle dijbenen? Wees er trots op en laat zien hoe prachtig je bent!



Wat zou het fijn zijn als je daadwerkelijk tot je recht komt met je hele uitstraling. Want dat mag! Waar kun je aan denken:

GUN JEZELF DE JUISTE KLEDINGMAAT

Kijk niet naar het maat-getal. Kijk juist naar hoe een kledingstuk past bij jouw lichaam. De maat in je kledingstuk is slechts een aanduiding van hoe groot of hoe klein het ongeveer is. Als een kledingstuk te strak zit, valt dat veel meer op, dan als een kledingstuk goed past.

GUN JEZELF MOOIE STOFFEN

Een broek in een mooie wol of katoen kwaliteit is misschien wel iets duurder in aanschaf, maar je ziet ook echt het verschil. Kies voor mooie vloeiende en rekbare stoffen. Weet dat stugge en dikke stoffen de rondingen van je lichaam vaak te weinig volgen en strakke polyester stoffen het tegenovergestelde doen.

GUN JEZELF KLEUR

Veel vrouwen kiezen zwart omdat het afkleedt en slanker lijkt. Kies eens andere donkere basiskleuren, zoals donkerblauw, antraciet, donkergroen en bordeaux. En combineer deze juist met accentkleuren zoals rood, roze, kobaltblauw, turquoise of welke andere prachtige kleur dan ook.

GUN JEZELF EEN TAILLE

Ben je gezegend met een prachtige taille? Draag daar dan je accenten zoals een prachtige riem of een gedetailleerd jasje of jurk. Met een uitwaaijende rok of jurk (A-lijn) maak je een vergelijkbaar accent,

net als een wikkeleffect in een top, jurk of rok. De lijnen van je kleding volgen op deze manier heel eenvoudig je ronde heupen en volle dijbenen zonder dat het onnodig volume toevoegt.

NOG TWEE BONUSTIPS

Je rondingen laten zien is een optelsom die moet kloppen, namelijk de juiste maat, de passende pasvorm, de kleur en je taille. Deze vier punten zijn de ingrediënten voor het mooiste totaalplaatje. Heb je deze basispunten toegepast? Dan volgen hier nog twee bonustips:

DRAAG ROKKEN/JURKEN NIET TE KORT

Kies liever een lengte net onder de knie dan net erboven. Een langere lengte geeft optisch meer lichaamslengte en kleedt daardoor mooier af. Testje: draag je een rok en kun je heel eenvoudig en netjes iets van de grond oprapen zonder rare bewegingen en dergelijke? Dan draag je de juiste lengte!

LET OP DE DIKTE VAN JE PANTY

Wil je ervoor zorgen dat de keuze van je panty de rest van je outfit ondersteunt? Kies dan niet voor een dikke zwarte panty in 60 of 90 denier, maar bijvoorbeeld voor een antraciet of grafiet kleur in een 20 of 15 denier. Een dunnere panty laat de huid van je been er doorheen zien en zorgt voor een minder zwaar effect. Als je in de zomer een panty moet of wilt dragen, kies dan een kleur die heel dicht bij je eigen huidtint ligt. Hoe lager het denier getal,

hoe mooier het is: 15 denier is prachtig en er zijn zelfs panty's te koop in 7 denier.

OVER AANSTEKELIJKE BODY-POSITIVITY

Onlangs was ik in een winkel en maakte het volgende mee.

Een leuke jonge vrouw was een pak aan het passen in een knalroze kleur. Ze kwam stralend uit de paskamer. Wauw! Wat stond haar dat goed. De broek zat perfect om haar ronde heupen, de schouders en taillering van het jasje zaten op precies de goede plek. Daaronder droeg ze een strakke body. De keuze was gemaakt, deze outfit moest het worden, vertelde ze haar oma en moeder die erbij waren. En dansend ging ze terug naar de paskamer.

Haar moeder zei mij: 'Had ik vroeger maar zoveel zelfvertrouwen gehad om zo'n pak in die knalkleur te dragen. Vroeger had je niet zulke leuke kleding in maat 50. Zo fijn om haar zo vrolijk en blij te zien!'

Ik vind het prachtig om te zien hoe deze jonge vrouw haar rondingen omarmt en hoe ze met deze outfit haar fantastische gevoel doorgeeft aan ons. Ik hoop dat ze nog vele anderen aansteekt met deze body-positivity. Lang leve de vrouwelijke rondingen!

Stijlvolle groet,

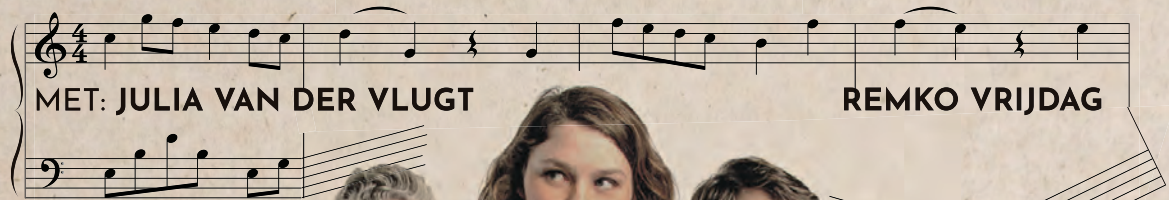
Simone

Simone Tiehatten is kledingcommunicatie-expert | www.s-kwadraat.com

MEER VAN SIMONE OP TKKR.NL

HARMONIE

MUZIEKTHEATER OVER DE MELODIE VAN HET LEVEN



JOHN BUIJSMAN



FINN PONCIN



JUUL VRIJDAG



**DÉ ZOMERSE
THEATERVERRASSING
VAN TWENTE**



LIEDTEKSTEN: JAN TEKSTRA
MUZIEK: FONS MERKIES
SCRIPT/REGIE: JASPER VERHEUGD

30 juni t/m 22 juli wilminktheater.nl